

IRIS

4/21

ročník 19 | číslo 4 | podzim – zima 2021
NEPRODEJNÉ

09 | **Na velikosti
nezáleží**

10 | **Rostou
pro Sonoru**

17 | **Zachráněná
vydra**

Slavili jsme! Bylo co. Jsme druhou nejstarší zoo v ČR.

Den D nastal 11. září

Foto Kateřina Míšíková

Velká oslava 95. narozenin plzeňské zoo připadla na sobotu 11. září. Byla vrcholem celoročních připomínek tohoto výročí retro suvenýry, soutěžemi, výstavou starých plakátů, retro číslem čtvrtletníku IRIS a výroční výstavou. Ta je v upravené míře ponechána v zoo do konce roku a rovněž umístěna na webu.

Po zkušenostech z roku 2016 byly pro slavnostní den zvoleny opět trochu jiný formát a místo. Oslava se uskutečnila na parkovišti před amfiteátrm a byl připraven pestrý celodenní program moderovaný rozhlasovým redaktorem Stanislavem Juríkem. Pro nejmenší děti dvakrát vystoupila populární Culinka, pro větší byl opakovaně přichystaný bubenický workshop s Yambi a největším dvakrát zahrála kapela Jakub Kořínek, Kateřina Míšíková a hosté. Hostů bylo během dne mnohem více a zlatých hřebů rovněž.

O milou a srdečnou atmosféru se postarali kmotři a patroni zvířat, jejichž každoroční podzimní setkání bylo s oslavou spojeno. V 16 hodin dorazili hlavní gratulanti: hejtmanka Plzeňského kraje doc. PaedDr. Ilona Mauritzová, Ph.D., primátor Plzně Mgr. Martin Baxa, jeho první náměstek Mgr. Roman Zarzycký a starostka prvního plzeňského obvodu Ing. Helena Řežábová. Po blahopřání se stylovým dortem byla za účasti vydavatelů, autorů a přítomnosti některých protagonistů pokřtěna kniha 95 let Zoo Plzeň. Kulturní program stylově zakončila plzeňská hudební skupina Strašlivá podiváná.

Vyvrcholení oslav přálo rovněž počasí. Během dne se soutěžilo o ceny; jak jinak než v retro stylu. Vylosování výherců se ujal i ředitel zoologické a botanické zahrady Ing. Jiří Trávníček. Přítomní kmotři obdrželi své atributy, připomínal se ale rovněž hlavní smysl zoologických zahrad – ochrana biodiverzity a živočišných druhů. Mezi hosty nechyběl ani současný senátor, dlouholetý pracovník a celoživotní příznivec plzeňské zoo, Mgr. Václav Chaloupek. Zajímavou informací se stala vzpomínka vnuka prvního správce zoo Aloise Lokajčka. Shodou okolností právě 11. září 1926 se jeho dědeček dozvěděl od vedení spolku Iris, že bude prvním správcem nové zoo.

Mgr. Martin Vobruba

Hlubocká rozlučka

Slavnostní rozloučení s představiteli končího Regionálního operačního programu (ROP) Jihozápad se uskutečnilo ve II. polovině září v Jihočeské zoologické zahradě Hluboká nad Vltavou. Pozvání k účasti přišlo rovněž do Zoologické a botanické zahrady města Plzně. Evropského dotačního programu opakovaně využila a byla úspěšná. Důkazem jsou expozice pro africká a asijská zvířata z roku 2010, edukativní expozice Stopy člověka v přírodě věnované Středomoří a Amazonii a velká rekonstrukce Lochotínského amfiteátru, která ho zachránila od zániku.

Organizátoři původně zvažovali slavnostní rozloučení uskutečnit právě v plzeňské zoologické a botanické zahradě. Nakonec zvítězila Hluboká. A zaslouženě. Evropské dotace ji zcela změnily. Zvětšila se, přibýly nové zásadní expozice. Spíše ze zookoutku u zemědělského muzea se stala plnohodnotnou a vyhledávanou zoologickou zahradou. Její propojení s Munickým rybníkem vytváří až iluzi přímořské zoo. Je s podivem, kolik expozic a zvířecích druhů dokázali tvůrci nové tváře zahrady umístit na relativně stále omezenou plochu, aniž by vyvolávaly pocit přelácanosti. Naopak stavby v jednotném, moderním architektonickém stylu jsou prostorné, vzdušné, přívětivé pro zvířata stejně jako návštěvníky. Kdo znal starou zoo Ohrada, ten nešetří uznáním, jak přívětivě se za evropské peníze proměnila. (hš)

FOTO NA TITULNÍ STRANĚ:

Levhart čínský

Foto Kateřina Míšíková

CITÁT TOHOTO ČÍSLA:

Dnešním mladým lidem chybějí silné vzory. Díky učitelům přírodopisu znám solidně nejen naši květena, ale ovlivnil i moje další profesní směřování. Vyžadoval po nás, abychom mu přinášeli z různých míst tamní flóru. Pokaždé si však lokalitu sám prošel, aby věděl, co tam opravdu roste. Takových zanícených pedagogů milujících svoji profesi je už však bohužel poskrovnu a na dětech je to znát.

**Ing. Karel Krejčí, dlouholetý pedagog
Střední lesnické školy ve Žluticích**

Trojí užitek z hliníku

Sběr použitého potravinářského hliníku organizovaný časopisem IRIS, do něhož se zapojují další a další subjekty, především školy, přináší trojí užitek: Zachraňuje důležitou surovinu, přičemž nová výroba z bauxitu je nesmírně energeticky náročná. Pomáhá chránit životní prostředí před dalším masovým znečišťováním nápojovými obaly a v souvislosti se současnou ekonomickou situací má ještě třetí efekt: V době všemožného zdražování umožnil výtěžek za hliník ponechat cenu chovatelského kroužku při Environmentálním centru Lůftnerka na původní úrovni, takže je nadále přijatelná pro celé sociální spektrum rodin. (eš)

Nejpilnější sběrači jsou už několik let společně s rodiči děti ze ZŠ a MŠ Ludvíka Očenáška v Dolní Bělé na severním Plzeňsku. Od počátku letošního školního roku již nashromáždili kolem 230 kg použitého hliníku. Při jeho nakládce na Tatru zoologické a botanické zahrady pomáhali žáci pátého ročníku. Odměnou jim byla fotografie.

Foto Jan Bican

PODPORUJÍ NÁS:

Originál starý 120 let

Za celou pomalu již dvacetiletou historii časopisu IRIS nevzbudila mezi čtenáři žádná jiná titulní stránka takovou pozornost, jako ta minulého čísla připomínající 95 let existence zoo na západě Čech. Zaujala historická fotografie, ale ještě více dobově stylizovaný název čtvrtletníku. Zajímavostí určitě je, že nešlo o současnou historizující grafiku, nýbrž o originál starý 120 let. Grafická Zoologické a botanické zahrady města Plzně Bc. Olga Kezníková totiž použila pro záhlaví obálky malovaný název ručně psaného časopisu plzeňských akvaristů. V několika málo výtiscích informoval členskou základnu spolku IRIS kolem roku 1901. Právě spolek IRIS založil v roce 1926 první zoo na západě Čech a druhou v Československu. To už jsou ovšem skutečnosti, obzvláště ve výročním roce, obecně známé. (rd)

Tak plynulo minulých deset let

V veřejný křest druhé letošní dárkové retro knihy – tentokrát pod názvem Cesta k půl milionu návštěvníků od Ing. Františka Hykeše mapující desetiletí 2011 – 2020 v Zoologické a botanické zahradě města Plzně – se uskutečnil 23. října před Tropickým pavilonem. Premiéru měla mít již na jaře, ale protikovidová opatření zpozdila její dokončení. Devět družiček a jeden družba připomenuli hlavní dění v oněch deseti letech. Družičkami byly převážně členky divadelního souboru Sebranka, ale byly jimi rovněž osobnosti spjaté s jednotlivými klíčovými událostmi. Např. bývalá vedoucí plzeňské části Úřadu ROP Jihozápad Mgr. Ing. Iveta Hametová. Vzpomenula nejen miliony korun, které putovaly z evropského dotačního fondu do zoologické a botanické zahrady, ale také rok 2013, kdy se tu konal poprvé Den Evropy. V příštích letech na něj navázaly další akce s evropským podtextem. Kniha obsahuje též několik článků napsaných přímo zoology a ošetřovateli. František Hykeš k jejich jménům v úvodu publikace uvádí: „Velice si vážím jejich přítomnosti. Nikdo jiný by dané téma lépe nepopsal. Jsou nejen výbornými ošetřovateli, zoology, ale umí se také poutavě a precizně vyjadřovat. Bude-li se konat veřejný křest této knihy, určitě je pozvu. A přijmou-li pozvání, stejně jako všichni další, kteří ke vzniku publikace přispěli, bude mi ctí!“ V roli družičky autory „z provozu“ reprezentovala kurátorka šelem Ing. Lenka Václavová. Nechyběla mezi nimi ani zástupkyně dětského lidového souboru Plzeňáček pod vedením sbormistra Jana Rezka, který pravidelně v zahradě vystupuje, a doprovodil i tuto akci. Jediným družbou se stal ošetřovatel primátů Tomáš Krbeček. Důvody byly hned dva: V roce 2019, kdy zahrada poprvé v historii překonala půlmilionovou návštěvnost, dostal šimpanz Bask novou samici stejného poddruhu a 1. ledna 2020 se narodila zdravá šimpanzí samička.

O vlastní křest se postaral význačný podnikatel Radek Novák. Známy plzeňský divadelník a spolupracovník zahrady Zdislav Princ, který slavnost moderoval, ho uvedl slovy: „Myslím, že nic nepokazím, když vás nazvu západočeským mediálním magnátem. S vaším jménem je spojena společnost EURONOVA GROUP, televize ZAK a další. Jedna z vašich firem tiskne čtvrtletník IRIS. Samozřejmě zde vznikla i tato kniha.“

Mezi pozvanými a přítomnými nechyběla ani Petra Kašková z DTP studia Nava Tisk, jež se zasloužila o grafickou tvář knihy a připravila ji k tisku.

Po vyplnění kontrolních otázek z historie zoologické a botanické zahrady se mohlo pět výherců těšit na výtisk knihy, která je jinak neprodejná. Značná část účastníků slavnostního křtu si nenechala tuto příležitost ujít. (jh)

Foto 2x Miroslav Volf

Od Prázdninové štafety k adventnímu putování Plzeňskem

Od roku 2019 je hlavním organizátorem Prázdninové štafety – turistické soutěže dětí s rodiči po Plzeňském kraji zrozené v plzeňské zoologické a botanické zahradě – zapsaný spolek Dobroslov. Postupně ji vrací do kondice, kterou měla ve svých nejlepších letech. Ani koronavirus ji neoslabil. Jen slavnostní předávání cen je složité. ITEP – veletrh cestovního ruchu – se v letech 2020 a 2021 nekonal, takže se vymýšlela náhradní řešení. Prozatím poslední ročník na důstojné veřejné vyhlášení jeho dětských turistických hvězd stále čeká. Vzhledem k trvajícím proticovidovým opatřením se hledá vhodná příležitost.

Poznávaní se ve spolku už však natolik vžilo, že se před adventem stal vyhlašovatelem nové a zcela neotřelé soutěže. A opět pro rodiče a děti. Až do 6. ledna mohou podniknout adventní putování Plzeňskem. „Jde o hru, která propojuje moderní technologie a pohyb venku. Účastníci mají za úkol vyplnit on-line kvíz, který se týká dvanácti soutěžních stánovišť v Plzni a okolí. Každé z nich má spojitost s adventem, Vánoci či církevní tematikou. A protože kvůli covidu nebudou třeba všechna místa veřejnosti přístupná, odpovědi bude možné najít i na sociálních sítích a webech. Nebude to ale tak snadné. Pro hrací kartu není nutné nikam chodit a ani ji někam odnášet. Vše se odehrává na webové platformě <http://adventniputovani.cz>“, vysvětluje princip soutěže PhDr. Alois Žižka ze spolku Dobroslov. (rž)

Med ze střech

V Plzni přibývá městských včelstev. V roce 2019 umístil magistrát na střechu historické radnice na nám. Republiky dva včelí úly. Další dva se objevily v roce 2021 na magistrátní budově ve Škroupově ul. Úly jsou ovšem též na dalších městských objektech. Jejich dvojice je na 21. ZŠ a na Centru robotiky. V roce 2021 se stočilo od včelstev na radnici a ve Škroupově ulici na 60 kg medu. „Poslouží k propagaci města. Hosté ho obdrží s logem krajské metropole,“ uvedl v srpnu její primátor Mgr. Martin Baxa. Včelám se však daří i na dalších místech Plzně. Domov mají na Fakultě strojní ZČU, v areálu Technická Science Center či v hasičské stanici ve Skvrňanech. Všechna takto umístěná včelstva dokazují, že životní prostředí čtvrtého největšího města v ČR, včetně jeho centra, není vůbec špatné a úly nemusejí stát v klidu přírody na pokraji lesa či polí. Zdrojem potravy jsou pro „městské“ včely nejčastěji parky a sadový okruh, ale dostatek obživu nabízejí také zelené vnitrobloky. Život včel na plzeňských střechách mohou zájemci sledovat on-line prostřednictvím www.vcely-nastrechach.cz/strechy. (př)

Takovýto pohled na lvy berberské se návštěvníkům plzeňské zoologické a botanické zahrady napříště už nikdy nenaskytne. Jejich výběh bude upraven podle soudobých evropských pravidel. Dojde k jeho oplocení, ale lidé budou mít možnost pozorovat šelmy z vyhlídek. Z naučných tabulí se dozvědí o jejich životě a prostředí, kde původně žily.

Foto František Hykeš

Zvířecí podzim

Nikdy jindy nejsou víkendové a sváteční doprovodné akce tak „zvířecí“ jako v září a říjnu. Svatováclavský program má podtitulek Přes tři světadíly za medvědy a zájemce provede africkými a asijskými expozicemi. „Pší Kilometrovka“ je zadostiučiněním majitelům psů, že se svými čtyřnohými miláčky do plzeňské zoo z veterinárních a bezpečnostních důvodů nemohou. Ve stejném termínu se koná u nosorožců tematický program. Zvířecí sobota připomíná františkánského mnicha sv. Františka z Assisi, který pečoval o upuštěná, nemocná a týraná zvířata. Zemřel 4. října 1266 a na jeho počest se stal tento den Mezinárodním dnem zvířat, někdy nazývaný také jako Mezinárodní den ochrany zvířat. (eš)

Běžet se už mělo po osmnácté

Lepší počasí, než to letošní, si pořadatelé tradičního psího běhu Kilometrovkou po šesti nemohli přát. Oproti loňskému ročníku, který musel být vzhledem k přivalovému dešti zrušen a kvůli aktuálním proticovidovým opatřením se nemohl uskutečnit ani v náhradním termínu, to byla příjemná změna. Na začátku aleje Kilometrovka startovali běžci již po sedmnácté, tentokrát na podporu Víceúčelového zařízení a útulku pro psy Borovno. V cíli na ně čekala pamětní plaketa a hlasovací lístek pro psa sympatáka. Doprovodný program se konal v Lochoťánském amfiteátru a přilehlé části parku. Každý účastník si mohl vyzkoušet znalosti v nesoutěžní psí stezce či prověřit pohybové nadání v parkuru v rámci stále více oblíbeného psího sportu agility. S ním působivě seznámili členové OSA Plzeň-Doubavka. Letošní veterinární poradnu obohatily balanční pomůcky pro psí fyzioterapii s odborným výkladem Bc. Svatavy Protivové z veterinární kliniky RPVET. Že správný trénink má být pozitivní, připomněla přítomným pejskařům trenérka z Pesplacu Veronika. Během ukázky obrany předvedené základní kynologickou organizací Stod se představili i nováčci. Na konci produkce si mohli zájemci zkusit jaké je to stát se na chvíli figurantem s rukavicí a ochranným oblekem. Kvíz byl k vyzkoušení v preventivním stánku městské policie. K zakoupení byly čmouchací koberečky a pamlsky od „Vem to!“. V pletacím workshopu bylo možné si uplést podle vlastního gusta přetahovadlo. Psí odpoledne završilo vyhlášení výsledků – nejlepší zaběhnutý čas obhájil vítěz z posledního ročníku Michal Císlar s fenou Eiwowou s časem 3:06. Při jmenování nejmladších psích běžců se poprvé sešla dvě čtýřměsíční štěňata a sympatákem roku se stal pes Hurican Engie. Na akci však nejde o to vyhrát, ale zúčastnit se, podpořit vybraný útelek a strávit příjemné odpoledne. Všichni zúčastnění tradičně obdrželi diplom s umístěním a malou pozornost. (ij)

Foto Ivana Jandová

Víkend ve znamení dýny

Po roční pauze se konala o posledním říjnovém víkendu znovu Strašidelná zoo. Areál byl stylově nazdobený a v sobotu nechyběl bohatý tematický program. Na místo se mohli návštěvníci dovézt strašidelným vláčkem. Jedenáct druhů zvířat obdrželo během dne dýnovou nadílku, nechyběli mezi nimi například medvědi, vydry, lemuři, vlci hřivnatí, žirafy či nosorožci. Od 14 hod. byla připravena řada programových stanovišť; již krátce po otevření se začala tvořit fronta u velmi oblíbeného malování na obličej. Záhy byla také vyprodaná tombola, jejíž výtěžek putoval na záchrané projekty plzeňské zoo. Dětem byla určena tajemná stezka se strašidly. Razítka do účastnických kartiček rozdávali africký lví démon, král Jelimánů, čarodějnice, upírky, pavouci, vodník, zabí princ či Karkulka a vlk. Po areálu se procházeli členové historické skupiny Lorika v originálních velkolepých maskách na chůdách a se všemi zájemci se trpělivě fotografovali. V podvečer pak vyrazili v čele lampionového průvodu ze statku Lůftnerka, který cestou na amfiteátr za zvuku bubnů a mocného zařikávadla odháněl zlé duchy. Zážitkově bohaté odpoledne zakončila na amfiteátru dech beroucí ohňová show Freya. (ub)

Foto
Kateřina
Misíková

Letošní ročník nemusel být on-line

Namísto jednotlivých přednášek moderovaný diskusní panel

Téma zářijové krajské environmentální konference pro pedagogické pracovníky – „Biodiverzita, její význam pro přírodu a člověka, na kolik se jí daří zachovat“, výběr přednášejících, jak už je při této konferenci zvykem, z teoretické a praktické sféry, počet přihlášených, to vše opravňovalo k předpokladu, že půjde o zdařilou a přínosnou akci. Její konání neohrožoval ani aktuální koronavirový vývoj v ČR. Z kapacitních důvodů se konference konala poprvé (pomíne-li její loňskou studiovou podobu a on-line přenos k přihlášeným z důvodu protikoronavirových opatření) mimo Environmentální centrum Lüftnerka v Zoologické a botanické zahradě města Plzně. Přihlášení se sešli v posluchárně hlavní budovy Fakulty pedagogické ZČU. Právě ta je každoročně jedním z hlavních spolupředatelů. Její letošní podíl byl opravdu zásadní: Vedle posluchárny a přilehlých prostor, kde se odpoledne uskutečnil blok workshopů k odborné didaktice v environmentální výchově, garantovala rovněž žhavě aktuální přednášku o právě začínající revizi rámcových vzdělávacích programů. Nejednalo se o nic menšího, než o to, jak se bude učit na školách v následujících letech. Přednášející byla PhDr. Martina Tóthová – tajemnice expertního panelu, který na revizích pracuje. Jelikož je zároveň vedoucí skupiny, jež v rámci expertního panelu řeší průřezová témata, předala přítomným učitelům rovněž aktuální informace k environmentálnímu vzdělávání.

Konferenci oficiálně zahájil za všechny spolupředatele – Plzeňský kraj, Sdružení IRIS, Ná-

Foto František Hykeš

Proč ubývají? A to i v místech, kde se nijak nezměnily přírodní poměry. Stoprocentní odpověď na tuto znepokojující otázku neumí dát ani specialisté na motýlí říši. Druhovému poklesu se podle některých zdrojů blíží až k 50 procentům. Na snímku je perleťovec stříbropásek.

Jaká témata panel obsahoval?

Biodiverzita – definice, význam a z toho plynoucí nutnost její ochrany (pro přírodu, krajinu a jejich funkce, člověka a zachování životního prostředí); biodiverzita jako základ funkčních potravních řetězců a další aspekty této široké problematiky.

Rozšiřování biodiverzity je žádoucí, ovšem nikoliv prostřednictvím nepůvodních, natož invazních rostlinných a živočišných druhů – proč jsou v přírodě nežádoucí, jaké s nimi přicházejí problémy a rizika, ochrana před nimi.

Nepůvodní druhy – jev doprovázející lidstvo po staletí jako důsledek cestování, transportu zboží, snahy rozšířit evropskou květenu a faunu o cizokrajné zajímavé duhy – mnohdy ani nevíme, že druhy nejsou u nás původní, ale jsou to archeofyty – např. kokoška, bodlák...

Ochrana původních druhů ohrožených vyhynutím – služba přírodě, zachování pro příští generace – proč vzácné druhy mizí i z chráněných lokalit, co to způsobuje, jak se „vyšším“ vlivům (změna klimatu, další dopady) bránit; problematika návratu živočichů a rostlin do přírody (introdukce), posilování původních populací – možné problémy a rizika.

Soustavný úbytek motýlů – citelný průvodní jev současnosti: důvody, obrana, perspektiva.

rodní pedagogický institut ČR a Zoologickou a botanickou zahradu města Plzně – děkan Fakulty pedagogické doc. RNDr. Pavel Mentlík, Ph.D. Proděkan prof. RNDr. Michal Mergl, CSc., zase celou konferenci provázel coby moderátor diskusního panelu. Právě jako velké diskusní fórum mezi přítomnými odborníky ale taktéž s posluchači byla letošní konference pojata.

POZVÁNÍ PŘIJALI:

RNDr. Jiří Sádlo, CSc., geobotanik – Botanický ústav AV ČR Průhonice, Ing. Jan Šíma – ředitel odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních úmluv, Ministerstvo životního prostředí ČR Praha, RNDr. Tomáš Görner, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha, Ing. Zdeněk Myslík, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, pracoviště Plzeň, Ing. Romana Roučková, Správa Národního parku Šumava, Vlastimil Cihlář, Zoologická a botanická zahrada města Plzně (specialista na motýly).

TAKÉ ZAZNĚLO NA KONFERENCI (OD PŘEDNÁŠEJÍCÍCH I UČITELŮ)

■ O významu maloplošných zvláště chráněných území v systému ochrany přírody jistě nikdo nepochybuje. Nebýt jich, byla by biodiverzita nižší. Chyběla by řada chráněných rostlin a živočichů, protože by neměly kde růst a žít. Současně je nelze přeceňovat. Chrání-li izolovaně nějaký druh, který se široce daleko nevyskytuje a k tomu ještě na malém území, již při prvních změnách podmínek dochází obvykle nezvratně k zániku onoho druhu v této lokalitě.

■ Současná kůrovcová kalamita možná vytvoří do budoucna smrkové lesy odolnější vůči lýkožroutu smrkovému. Semenačky z několika málo

stromů, které invazi brouka přežily, budou možná příslibem geneticky odolnějších porostů.

■ Třiceti procenty mezi u nás nepůvodními druhy převládají neofyty. Tedy ty, které sem zavlekl člověk až v novověku. Čili počínaje 15. stoletím. Neustále jich přibývá.

■ Prezentace problému vede někdy k domněnce, že invazní druhy se vyskytují výlučně mezi druhy nepůvodními. Ale to není vůbec pravda! Silně invazní je např. i naše původní metlice křovištní.

■ Jednoznačný ochrannářský názor, že nepůvodní druhy jsou v naší přírodě zcela nežádoucí, nepovažují za zcela správný. Ano, ve volné přírodě nemá trnovník akát pro své vlastnosti opravdu co dělat. Ale proč by nemohl růst jako dekorativní dřevina v městských parcích a na dalších veřejných místech?

■ Mezi kolegy slyším, že ve škole není příliš velký prostor probouzet v dětech úctu k přírodě. Proč by ale nebyl. Uvedu jediný příklad: Z praxe vím, že profesionální ochránce přírody vědí, jak ji účinně chránit. Ale na drobnou a soustavnou péči jim však mnohdy chybějí lidé. Domluvme se s odborníky a majiteli pozemků a vyrazme s dětmi zakládat remízky, ozelenit opuštěná místa... Uděláme dobrý skutek a ještě je to zajímavé a vděčné téma pro školní projekty.

Environmentální didaktika měla na programu již loňská konference. Vzhledem k její on-line formě se však nejednalo o workshopy v pravém slova smyslu. Učitelé si přáli zařazení této tematiky i letos. Workshopy s jejich aktivním zapojením se tak staly názorným a praktickým pokračováním a rozvinutím dopolední přednáškové části. (zh)

Nejstarší v Plzni, nejstarší v ČR

Dne 13. října uhynula samice zubra evropského Cvarka. Pitva potvrdila selhání jednoho z důležitých životních orgánů. Byla nejstarší členkou zubřího stáda v plzeňské zahradě, bylo jí 25 let. Současně byla nejstarší zubří samičí žijící v zoo ČR.

Narodila se v Podkrušnohorském zooparku Chomutov a společně se samcem Cvukem byla prvním zvířetem tohoto druhu v plzeňské zoo. Přišli sem na podzim 1997. Během života porodila šest mláďat. (up)

Foto Kateřina Misíková

Povídal skoro hodinu a ještě mu nedošla řeč

Souhra okolností roku 2020 neumožnila dětským čtenářům z městské knihovny v Manětíně, kteří se úspěšně zúčastnili soutěže Poznávejte přírodu a za odměnu přijedte do zoo, „vybrat“ si ocenění v podobě pozvání do Zoologické a botanické zahrady města Plzně v daném termínu. Velice je to mrzelo. Pořadatel soutěže proto jen pro ně a jejich rodiče zorganizoval na začátku nového školního roku speciální komentovanou prohlídku zoo. Bylo to současně i poděkování vedoucí knihovny Aleně Fišerové, která soutěž úspěšně organizuje nejen ve vlastní knihovně, ale i v několika dalších v okolí, které metodicky pod manětínskou knihovnu patří. Takže přijely nejen děti ze západočeské barokní perly Manětína, ale rovněž z okolních obcí. Jen paní knihovnice bohužel z osobních důvodů chyběla.

Komentovaná prohlídka se jejím účastníkům moc líbila a někteří dospělí připojili i řádky uznání: „Bylo to úžasné, je fajn vidět a slyšet povídat lidi, které jejich práce fakt baví a rozumí ji. Pán od hadů byl od pohledu blázen, ale naprosto úžasný. Měl na nás vyhrazeno 15 minut a povídal skoro hodinu a ještě mu nedošla řeč!“

Sedmiletá čtenářka Barborka Boková namalovala obrázek a její maminka k němu připsala: „U klokanů jsme sice komentovanou prohlídku neměli, ale jsou hned u plotu, pozorovali jsme je při cestě k autu.“ (rd)

Foto IRIS Miroslav Volf

Ve II. pololetí roku 2021 došlo k další obnově vozového parku zoologické a botanické zahrady. Nejsilnější ze třech traktorů Zetor, stroj z roku 1989, nahradil nový – rovněž Zetor typu Major 80. Nejčastěji se používá při sečení luk pro denní krmení zeleným a na seno a otavu. Řidič a traktorista Jiří Lepič prozradil, že je rád, že je to opět Zetor, česká značka. Věří, že bude stejně spolehlivým pomocníkem jako byl jeho předchůdce.

Řesaničtí už vědí, kdo byl V. Bojer

Václav Bojer, rodák z Řesaníc, malebné vesničky na pomezí Plzeňského a Jihočeského kraje, dobyt ve dvacátých letech 19. století Madagaskar a sousední Mauricius. Nikoliv jako voják, ale jako uznávaný přírodovědec. Navíc se stal oblíbencem vzdělaného mauricijského panovníka. Jenže to už je dávno. Ne na africkém ostrově, ale v kraji, z něhož vzešel, byl zcela zapomenut. Ještě donedávna v jeho rodné vísce platilo, že nikdo nevěděl o kom mluvíte. Naproti tomu na něj nezapomněla publikace o Prácheňsku vydaná Městem Strakonice před dvěma lety.

V roce 2020 představila úspěšného Západočecha v rámci nové ostrovní botanické expozice před plamenáky tabulka se stručným životopisem. V 1. čísle časopisu IRIS ročník 2021 o něm vyšel celostránkový článek. Při jeho přípravě spolupracovala redakce s regionálním historikem Mgr. Vladimírem Červenkou. Tomu se podařilo studiem archivních dokumentů očistit informace o botanikovi od nepřesností šířících se po internetu a naopak je obohatit o detaily z období, kdy Václav Bojer ještě žil v Čechách. Současně v něm redakce získala aktivního spojence pro záměr umístit v Řesaních informační tabuli připomínající tohoto slavného rodáka. Měla být slavnostně odhalena 28. září na jeho jmeniny. Z řady důvodů nakonec z veřejného aktu sešlo. Ale třeba se najde příležitost objevit širší veřejnosti místo narození mauricijského botanika. Zasloužil by si to nejen on, ale stejně tak malebný kraj, z něhož pocházel a v němž vyrůstal. (hy)

Informační panel nechalo zhotovit Město Kasejovice, autorem textu jsou Mgr. Vladimír Červenka a Ing. František Hykeš, grafický design vytvořila Dana Matějovská a vlastní výroba je dílem HD Reklamy – Stanislav Dlouhý, Nepomuk. Tabule je umístěna ve středu Řesaníc na stavení s informacemi o obci. Foto Vladimír Červenka

Kdepak med. Syrová vajíčka!

Medvědice Mišta odešla z plzeňské zoo „na dožití“ do klidu hradního příkopu na středočeském Točniku v dubnu 2006. Žila zde do začátku srpna 2009, kdy odešla do zvířecího nebe. Smrt pro ni byla vysvobozením, protože už nechodila a sužovaly ji bolesti končetin. Její bratr – dvojče – Pišta ji přežil o plných 11 let. Když naposledy 26. října 2020 vydechl, bylo mu úctyhodných 39 let, devět měsíců a 18 dnů. Byl tak s největší pravděpodobností nejstarším medvědem v Česku.

V roce 2013 nově vybudované medvěďárna na Točniku obsadili další medvědi odchovanci scénáristy a režiséra Václava Chaloupka Martina a Agáta. Na jaře téhož roku je pokřtila na Lochotínském amfiteátru před zraky tisícovky přihlížejících hokejová legenda Martin Straka. To vše si připomněli při setkání po několika letech dlouholetý ošetřovatel medvěďů a dalších velkých šelem v Zoologické a botanické zahradě města Plzně, dnes již důchodce, Václav Trejbal a kasteláni hradu Točnický manželé Zemánkovi. Podle délky návštěvy si měli opravdu co povídat. Od medvěďů se přitom řeč stočila jinam jen málokdy. „Vidíte, tolik let jsem se věnoval medvěďům, ale něco takového slyším poprvé,“ reagoval V. Trejbal na zkušenost Petra Zemánka, co mají medvědi z Točnicku nejraději. „Kdepak med nebo sladké zavařeniny od návštěvníků. Jejich největší lahůdkou jsou syrová vejce!“ (fh)

Místo pro odpočinek i pro přírodu

Božkovský ostrov je významnou relaxační lokalitou druhého plzeňského obvodu. Jeho revitalizace do současné podoby začala kolem roku 2010. Je však i místem pro přírodu. Zvláště, když se najdou obětaví lidé, jak popisují maželé Hrabětovi, kteří ji jsou ochotni pomoci.

Psal se začátek roku 2019, Božkovský ostrov již již několik let sportem a okolní divoká vegetace skýtala útočiště mnoha druhům ptactva. Od nápadu posílit jeho ochranu v této zajímavé lokalitě k realizaci nebylo daleko. Akci podpořil městský obvod Slovany a už na podzim jsme v součinnosti s Karlem Makoněm (Dobrovolný ekologický spolek ochrana ptactva Plzeň) osadili několik krmítek. Následovaly první budky pro sýkory. Během roku 2020 jsme ve spolupráci se Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně, konkrétně Jiřinou Pešovou, navrhli, nechali vyrobit a instalovali jednak další budky, jednak dvě obrazové tabule, jež informují o druzích ptáků, které lze na ostrově potkat. Zatím jsme jich napočítali více než 40 zde hnízdících nebo během roku sem pravidelně zalétajících. Následovalo osazení tabule o krmení ptactva v zimě, již zpracovala Lucie Pešová. Doplněny byly polobudky určené pro lejsky sedě. Z iniciativy Ing. Niny Myslíkové z úřadu městského obvodu Plzeň 2 bylo vybudováno broukoviště. V roce 2021 jsme na nové informační tabuli připomněli nedožitý devadesátý nášeho předního ornitologa, pedagoga, dlouholetého předsedy západočeské společnosti ornitologické společnosti RNDr. Stanislava Benedy. Jako rodák z nedalekého Koterova měl k této ptačí oblasti blízký vztah. Z iniciativy Karla Makoně mu byl osazen pamětní kámen.

Foto Jan Hrabě

Ve spolupráci s Ing. Myslíkovou sledujeme hnízdění a jak naznačují poslední pozorování, druhové zastoupení ptactva zde doznává změny k lepšímu. Zajímavé by bylo prozkoumat např. též říční tok a jeho nejbližší okolí. Žije tam bobr evropský. K nejzajímavějším zdejšími druhům ptáků patří např. ledňáček říční, hnízdí zde skorec vodní, žluna zelená, strakapoud, lejsky šedý, střízlík obecný, šoupálek, zalétává sem volavka popelavá i bílá, kukačka obecná, strnad obecný, žluva hajní. Cílem našeho snažení je přibližovat lidem přírodu v její bohatosti i rozmanitosti, ukazovat život v jeho barevnosti ve všech ročních obdobích a snažit se o ochranu přírody jako celku. (r)

Víte, co je konvergentní evoluce? Anolisové – jeden z příkladů

Konvergentní evoluce, či jen konvergence, je jev, při němž se nepříbuzné organismy vyvíjejí pod podobnými selekčními tlaky, tzn. v podobném prostředí či v důsledku podobného způsobu života. Srovnání křídla včely, káněte a netopýra nebo ploutve delfína, makrely a žraloka patří mezi učebnicové příklady konvergence. Každý ví, že daný pohybový orgán vznikl u těchto zástupců v evoluci odlišnou cestou a tedy nezávisle. Málokdo ale ví, že konvergentní evoluce se dá pozorovat též ve zcela odlišném měřítku, a to například na úrovni rodu. Ideálním modelem studia tohoto fenoménu jsou anolisové – denní ještěři vesměs menšího vzrůstu. Společně s gekony jsou jedinými ještěři, kteří jsou díky přínavným lamelám schopni pohybu po hladkém povrchu. S více než 400 známými druhy se jedná o jednu z evolučně nejúspěšnějších skupin nejen mezi šupinatými plazy ale mezi obratlovci vůbec.

Zamíříme-li do oblasti Karibského moře a souostroví Velkých Antil, můžeme se zde s anolisem běžně setkat. Patří totiž k typickým zástupcům nejen zdejší neotropické herpetofauny. Studia jejich evoluce se chopili američtí přírodovědci v čele s evolučním biologem Jonathanem Lososem, kteří zjistili, že na různých ostrovech Velkých Antil žijí v určitému typu mikrostaništví podobně specializované formy anolisů, tzv. ekomorfy (crown-giant – velcí anolisové vyskytující se v korunách stromů; trunk-anolisové žijící na jejich kmenech nebo grass-bush obývajících bylinné a keřové patro). J. Losos, fascinován životem anolisů, napsal řadu odborných publikací. Jejich bizarní skupinou jsou ti tradičně řazení do latinského rodu *Chamaeleolis* (nověji také *Xiphosurus*). Jak již název napovídá, vzhledem a způsobem života se chameleony v některých aspektech podobají (odtud patrně anglický název – false chameleons). Kromě toho, že jsou relativně pomalí, vynikají schopností pohybovat očima nezávisle na sobě a díky kryptickému (maskovacímu) zbarvení jsou snadno přehlédnu-

teľni nejen případným predátorem, ale zároveň i nic netušící kořisti. V šesti dnes rozlišovaných druzích se vyskytují pouze na Kubě. Minimálně další – sedmý na přidělení vědeckého názvu čeká.

Donedávna bylo záhadou, že jim podobní anolisové, příslušející k ekomorfě twig-giant, nebyli na dalších ostrovech Velkých Antil zatím zaznamenáni. Je snad tato ekomorfa výlučně kubánským unikátem? Tato otázka byla zodpovězena až s objevem druhu *Anolis landestoyi* na ostrově Hispaniola v roce 2007, který se vzhledem a způsobem života od chameleolů prakticky neliší. Že se nejedná o druh blízký příbuzný kubánským chameleolům podpořily rovněž analýzy DNA. Nezávislý vznik této ekomorfy na ostrově Hispaniola je tak dalším důkazem adaptivní radiace a konvergentní evoluce anolisů.

Chameleolové se poměrně brzy dostali i mezi naše teraristy, a to hlavně díky historickým vazbám Kubu a tehdejšího Československa. Již v 90. letech minulého století se objevila v tuzemské literatuře řada příspěvků z chovu v lidské péči směřujících k poznání jejich biologie. Také nález a následný popis druhu *Anolis sierramaestrae* v roce 2012 v odborném tisku je zásluhou českých herpetologů. Ukázalo se, že chov a odchov chameleolů není velké potíže a stal se poměrně běžným jak v zoologických zahradách, tak u soukromých chovatelů.

„Návštěvníci mohou tyto pozoruhodné ještěři vidět i ve specializované expozici Akva tera v Palackého ulici v její veřejně přístupné části,“ zve na návštěvu ošetřovatel plazů a obojživelníků Jiří Doxanský. „Každoroční odchovy se u nás staly rutinní záležitostí. Za uplynulé tři roky jsme odchovali přes šedesát mláďat chameleolů voutsatých (*Anolis barbatus*), která ve většině případů zamířila do jiných zoologických zahrad. Vedle tohoto druhu byl po nějaký čas v expozici k vidění také pár chameleolise vepřího (*Anolis porcus*). Od jeho chovu jsme ale z kapacitních důvodů po čase ustoupili,“ prozrazuje chovatel. Mgr. Lukáš Pola

Foto Jiří Doxanský

Po několikaleté přestávce se ve specializované expozici Akva tera v Palackého ulici vylíhla dvě mláďata varana černého neboli antracitového. Chován je zde od roku 2005 a za tu dobu čítají odchovy více jak dvě desítky jedinců. Samice snesla tři vajíčka, ale jeden zárodek neměl dispozice k životu. Inkubace trvala při 31 °C 165 dnů. Ještěř je endemitem (žije jen zde) indonéského souostroví Aru. V expozici uvidí návštěvníci rodiče malých varanů, ti budou růst v chovatelském zázemí. (zh)

Foto Jaroslav Vogeltanz

V předvečer velké oslavy

Zoologická a botanická zahrada města Plzně společně se sdružením IRIS organizují v rámci ochrany životního prostředí již 15 let sběr potravinářských hliníkových obalů. Zapojena je do něj řada škol a organizací, a to nejen z Plzně a jejího okolí. Nejpilnější sběrači mají privilegium si pokřtít v zoo vybrané zvíře a být jeho kmotrem. Před polovinou září se dostalo této cti 34 dětem ze ZŠ v Bělé nad Radbuzou.

„Své hliníkové“ zvířátko už mají v plzeňské zoologické a botanické zahradě žáci ZŠ z Horní Břízy či členky Českého svazu žen z Blovic. Vůbec jako první získali čestné kmotrovství velmi pilní sběrači hliníku ze ZŠ Ludvíka Očenáška v Dolní Bělé. Možnosti pokřtít jednoho ze dvou dospě-

lých dikobrazů srstnatonosých a stát se mu kmotry si v Bělé nad Radbuzou natolik váží, že děti do Plzně doprovodil ředitel školy Ing. Zdeněk Nagy a dokonce starosta obce, krajský zastupitel, předseda Euroregionu Šumava a místopředseda Místní akční skupiny Český les Ing. Libor Picka. Slavnostní akt se uskutečnil v předvečer oslav devítistého výročí první zmínky o Bělé nad Radbuzou – a to v Kosmově kronice.

Za zoologickou a botanickou zahradu poděkoval delegaci z domazlického příhraničí její ředitel Ing. Jiří Trávníček. Ocenil, že se škola zapojila do sběru potravinářského hliníku. „Děkuji vám za tuto aktivitu a pili, které vás opravňují si nyní vybrané zvíře za asistence ošetřovatelek nakrmit a pokřtít,“ uvedl

slavnostní chvíle, jež byly pro děti velkým zážitkem. Dikobrazu daly symbolické jméno Bělík.

Dikobraz srstnatonosý je na seznamu chovaných zvířat v plzeňské zoo téměř bez přestávky od šedesátých let minulého století. Zajímavý hlodavec obývá rozlehlá území od Přední Asie po Himaláje a Cejlon. Umí se velmi urputně bránit a zranění jím způsobená ostny jsou bolestivá a dlouho se hojí. (tz)

SLOVO STAROSTY

Environmentální výchova vede děti i u nás v Bělé nad Radbuzou k sledování svého okolí, pochopení vztahů mezi člověkem a přírodou a vlivu člověka na životní prostředí. V tomto duchu začaly děti ze školní družiny při zdejší ZŠ a MŠ v lednu 2020 spolupracovat se Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně. Zapojily se do akce „sbíráme hliník“, kdy výtěžek ze sběru jde na podporu zvířátek a projektů zoo. Společně s paní vychovatelkou Mgr. Helenou Smolíkovou a s rodiči dosud nasbíraly neuvěřitelných 473 kg hliníkového odpadu. Každé podzimní prázdniny jezdí děti za zvířátky plzeňské zoo a za odměnu byly také na setkání s ošetřovateli lvů a žiraf, včetně komentovaného krmení.

Čtrnáctého září 2021 byl pro malé ekology ze školní družiny významným dnem s další odměnou: Pokřtili tříletého dikobrazu srstnatonosého, kterého pojmenovali v celoškolské anketě „BĚLÍK“. Při slavnostech 900 let od první zmínky o Bělé v Kosmově kronice české město Bělá nad Radbuzou ocenilo a podpořilo tuto aktivitu školy, děti a jejich rodičů a společně se ZŠ a MŠ se stalo patronem dikobrazu a zavázalo se i k pravidelnému finančnímu příspěvku.

Ing. Libor Picka, starosta Bělé nad Radbuzou

Foto František Hykeš

Ing. Trávníček, Ing. Nagy, Ing. Picka, Mgr. Smolíková u výběhu dikobrazu srstnatonosého.

Foto Helena Smolíková

Zásluhou Heleny Smolíkové jeden ze stánků při bělské výroční oslavě prezentoval Zoologickou a botanickou zahradu města Plzně.

Šťastných sedm u lemurů rákosových

Nejvzácnějším druhem v pavilonu Madagaskar vybudovaného v roce 2007 je kriticky ohrožený primát lemur rákosový. Vyskytuje se pouze u největšího madagaskarského jezera Alaotra na východě ostrova. Je jak denním, tak nočním živočichem. Nejčastěji bývá aktivní během úsvitu a za soumraku. Chvilku odpočinku tráví na stéblech šáchoru. Ten je spolu s dalšími třemi rostlinnými druhy také jeho jedinou potravou. Dobře plave, vždyť prakticky celý život tráví nad vodou. Pobývá v malých rodinných skupinách o třech až pěti jedincích. Obvykle převládají samci, avšak vůdčí roli zastává samice. Prostor, na kterém žijí, je neustále zmenšován ve prospěch

nových rýžových polí. Domorodé označení těchto lemurů zní bandro. Pro ochranu jezera a jeho okolí byl sestaven samostatný projekt podporovaný též z výtěžku evropské madagaskarské kampaně z minulých let.

Plzeňští lemuři rákosoví jsou jedinými zástupci svého druhu v ČR. Podle fanouškovského webu zootierliste.de jsou v Evropě chováni v 25 zoo, z nichž devět je ve Velké Británii. Zoo Plzeň se v roce 2008 stala prvním tuzemským chovatelem tohoto druhu i celého rodu. Od ostatních druhů lemurů v sousedních expozicích se odlišuje svým vzhledem a také barvou. Šestice patří do rodu *Eulemur*, je zde

též trojice forem lemura vari, nejznámější jsou samozřejmě lemuři kata.

První plzeňské a zároveň tuzemské mládě lemura rákosového se narodilo 8. prosince 2016. Od té doby jich bylo dalších sedm.

V roce 2021 se v Madagaskarském pavilonu narodila hned dvě mláďata a expoziční rodina tak vzrostla na šest jedinců; další pár žije v chovatelském zázemí. Nejmladší přírůstek je z 19. července. Počátkem září ho pokřtila starostka městského obvodu Plzeň 1 Ing. Helena Řežábová. Dala mu jméno Mailo. (mv)

Foto (repro)

Českého génia má endemitní myšice v názvu, jeho duchovní otec je jejím patronem

Na velikosti nezáleží!

Začátek letošní zářijové návštěvy Zdeňka Svěráka – herce, režiséra, scenáristy a jednoho ze stvořitelů českého génia Jára Cimrmana – v Zoologické a botanické zahradě města Plzně spadá až do roku 2002. Respektive do doby ještě podstatně vzdálenější – do let 1974 až 1981. V té době se prováděl v Československu výzkum, který měl blíže specifikovat složení potravy sov pálených. Při rozboru sovích vývržků z okolí Žatce byly nalezeny pozůstatky myšic malookých. Předtím se sice předpokládalo, že zde zřejmě jako na jediném místě v Čechách žijí, ale důkazy chyběly. V roce 2002 se k nálezu vrátil RNDr. Vladimír Vohralík, CSc., (*1947) z katedry zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Zdejší myšice popsal na základě několika odchylností od myšic malookých žijících na Moravě a mimo území naší republiky jako samostatný poddruh. Na základě obdivu k Járovi Cimrmanovi ho pojmenoval po něm.

Foto 3x Kateřina Mísíková

Myšice malooká je malý hlodavec velikostí a zbarvením připomínající myš domáci. Žije převážně v bezlesé krajině v nížinách a středních polohách východní Evropy a Asie. V ČR se vyskytuje v téměř všech nížinných oblastech jižní Moravy a na Opavsku. V Čechách je přítomna, a to pouze v poddruhu Cimrmanova, v izolované enklávě na Žatecku o ploše jen asi 20 x 25 km jižně od Ohře. Jedná se o nejmenší tuzemskou myšici, o hmotnosti mezi 12 a 22 g. Vyhledává především zaplevelené meze a stráně, kde si buduje podzemní hnízdo. V létě a na podzim se stěhuje na pole. Zde se živí také plevellem, ale i pěstovanými kulturami rostlinami. Zvláště vyhledává pole řepky olejky. Na jaře tvoří významnější část jejího jídelníčku hmyz. Oproti ostatním myšicím, které často šplhají, se pohybuje prakticky jen na zemi a pod ní.

Cimrmanův poddruh myšice malooké je český endemit – nevyskytuje se už nikde jinde na světě. Navíc jde o jediný český endemit mezi obratlovci! Je však třeba přiznat, že mezi tuzemskými mammalogy (zoology zabývajícími se savci) stále nepanuje shoda v tom, zda jde skutečně o poddruh.

Plzeňská zoo chová Cimrmanovu myšici asi dva roky, a to jako jediná v ČR. Už se zde i rozmnožila, na svět přivedla kolem 15 mláďat.

Pozvání zahrady přijal Zdeněk Svěrák rád, stejně tak nabídku, aby se stal Cimrmanově myšici patronem. Stalo se to přesně v roce 55. narozenin fiktivního českého velikána Cimrmana. A jak by asi okomentoval, že je po něm pojmenován jen malý hlodavec, byť vzácný? Určitě by přesvědčeně prohlásil: „Na velikosti nezáleží! Však se ohlédněme do vlastních dějin, co náš malý národ dokázal a kolik dal světu velikánů.“ A ještě by hrdě dodal: „Podívejte taková malá zastávka Kaproun na úzkokolejce protínající Českou Kanadu. Kdo o ní věděl? Sotva ji spojili s mým jménem, hrnou se tam davy turistů.“

(zh)

Kam se od roku 1996 plzeňská zoo posunula na cestě k zoologické zahradě moderního pojetí?

ČTVRT STOLETÍ MNOHÝCH A ZÁSADNÍCH ZMĚN

Mgr. Martin Vobruba,
tiskový mluvčí Zoologické
a botanické zahrady města Plzně

Proměn v tomto smyslu je opravdu mnoho. Počet, vzhled a charakter expozic a celého areálu je základem všeho. Přišla specializace na vzácnou faunu i flóru ostrovů doprovozená úpravou druhové skladby. Účast v mnoha záchranných programech EEP (evropský záchranný program) a počet druhů

a jedinců z plemenných knih ESB (evropská plemenná kniha) a ISB (mezinárodní plemenná kniha) je rovněž dalším průvodním jevem. Návrat sýčků či zubra z vlastního odchovu do volné přírody, podpora desítky in-situ projektů v tuzemsku i zahraničí, vedení mezinárodních plemenných knih pro maki a vůbec široká národní a mezinárodní spolupráce v ochraně přírody – to jsou všechno kroky na cestě k zoo 21. století. Zahájení činnosti centra environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVO) Lüftnerka v roce 2007 a intenzivní výuky škol v areálu taktéž.

Na zoologické zahrady opravdu nelze pohlížet jako na zařízení ukazující za úplatu často solitérní zvířata, ale jako na instituce mající na starost ochranu biodiverzity tzv. ex-situ a instituce vzdělávací. Samozřejmě jejich rekreační roli nelze pominout, je však vysloveně přidaným produktem.

Již vzhled areálu, kde přibýlo smíšených zoobotanických biotopových a geografických pavilonů a celků, láká rovněž několikanásobně více návštěvníků. Ke stavu v 80. letech minulého století se návštěvnost téměř zdvojnásobila. Kdo by si byl v roce 1995 pomyslel, že za dvě desetiletí se zde dvakrát rozmnoží indický nosorožec, že v Plzni budou druhy jako kagu, lemur rákosový, irbis horský, panda červená, kolibřík, kobra královská, želva obrovská, ibis skalní a podobné, byl by označen za snílka. Rovněž nepředstavitelné tehdy bylo, že pro mnoho šelem, primátů a kopytníků budou ošetřovateli, často za pomoci kroužků, táborů a škol, připravovat různé druhy enrichmentu.

Neobvyklé expozice s propojením k etnografii, geografii, cestovatelům, přírodovědcům i historii stále postupně přibývají. Zkrátka návštěva zoo po čtvrtstoletí přináší mnohem více poznání a vzdělávací hodnoty, než tehdy. Jakých změn se dočkáme v tomto ohledu za dalších 25 let, v roce 2046?

To je přece báječné!

Jedenáctého listopadu nedorazil do zoologické a botanické zahrady Martin na bílém koni, ale finanční výtěžek z charitativní akce Retro běh pro Zoo Plzeň.

Běh srdcem setmělé zahrady již tradičně organizoval zapsaný ústav (z. ú.) Rozběháme Česko. Akce měla dvě části: živý běh a následný běh virtuální.

Nádherný výtěžek 54 462 korun na podporu záchranných projektů zahrady vyběhalo více než 300 běžců, ale i chodců. Tato částka může být pro představu použita na nákup 13 VHF vysílaček pro sledování sýčků obecných, nebo je možné za ni pořídit měsíční krmění pro 54 největších antilop světa, senegalských antilop Derbyho, což představuje třetinu chovného stáda. A to je přece báječné!

(jp)

Novému alfa samci se na Lochotíně zřejmě líbí

Osamělá vlčice se před koncem října dočkala nového samce. „Vlka jménem Obelix jsme získali z francouzské zoo v Sainte-Croix.

Samec je skutečně hoden svého jména. Je mohutný, váží padesát kilogramů. Narodil se v květnu 2018 a do Plzně přišel z rodné smečky. V ní by ale pozice alfa nikdy nedosáhl. Počítáme s ním jako s novým chovným samcem a pokračovatelem našeho úspěšného chovu,” informovala kurátorka šelem plzeňské zoo Ing. Lenka Václavová.

Samec byl ihned po příjezdu vypuštěn do výběhu, v novém prostředí se chová klidně, není konfliktní ani agresivní vůči samici. Ta si od něj prozatím drží odstup. „To je v naprostém pořádku, zlom by měl nastat s příchodem říje začátkem jara. Pokud se v květnu dočkáme vličit, pak bylo spojení úspěšné,” doplňuje L. Václavová.

Nejde o jedinou podzimní změnu ve vlčím výběhu. Koncem září se z něho přesunul do děčínské zoo pár v Plzni odchovaných vlků, sourozenců z roku 2018. Transport byl podmínkou k dopárování zbývajících samic nepříbuzným vlkem, což umožní pokračovat v rozmnožování vlků evropských (uv)

Rostou pro Sonoru

V září 2021 obohatila terarijní zázemí Zoologické a botanické zahrady města Plzně čtyři mláďata užovkovitých hadů druhu *Masticophis flagellum testaceus*. Jde o velmi zajímavé štíhlé nejedovaté hady s denní aktivitou vyskytující se v jižních státech USA a severním Mexiku. Jejich oblíbenými biotopy jsou oblasti s písčnou půdou porostlé křovinami, pobřežní duny, prairie, borové lesy. Barva této krajiny napovídá také o zbarvení těla těchto užovek, jež přechází od černé, tmavě hnědé přes okrovou až po růžovou. Jejich ocas, podle něhož dostaly své anglické i latinské jméno, připomíná bič spletený z proužků kůže. Velké oči vypovídají o dokonalém zraku, kterého využívají při pátrání po kořisti. Celková délka těla může v dospělosti přesáhnout až dva metry. V potravě nejsou nijak zvlášť vybíravé a přijímají téměř vše, co dokážou ulovit a vejde se jim do tlamky. V přírodě to jsou především různé druhy ještěrek, hadů, hmyzu, drobných savců a ptáků i jejich vajec.

Pohlavní dospělosti dosahují kolem třetího roku života. Samice je gravidní dva a půl měsíce a její snůška obsahuje od čtyř do čtyřiceti podlouhlých vajec. Mláďata jsou po vylíhnutí plně samostatná. Průměrná délka života v přírodě se pohybuje na hranici 13 let, v péči člověka kolem 20 let.

S kolegou Ing. Ondrou Trávníčkem jsme měli možnost pozorovat tyto hady při cestě po severním Mexiku též ve volné přírodě. Překvapili nás svou mrštností a rychlostí. Při jejich spatření na pevné zemi nebyla šance je chytit, nicméně jsme zjistili, že uprchlý had se vždy skrýval ve větvích nějakého většího keře v okruhu přibližně do 20 metrů od místa nálezu.

Hned, jak hádci v zázemí vyrostou do požadované délky, budou umístěni v expozici Sonora v severní části zahrady a budou tak těšit zraky návštěvníků.

Text a foto Bc. Tomáš Winkehofer

Jihoamerický všežravý samotář

Kynkažu. Toto zvláštní jméno patří méně známé medvídkovité šelmě z Jižní Ameriky. Plzeňská zoo získala jejich pár již v roce 2018, dosud ale obýval nepřístupné chovatelské zázemí. Nyní už je však vidět v pavilonu Amazonie, kam geograficky živočich náleží. Má chápavý (ovíjivý) ocas a žije nočním způsobem života. Je to převážně všežravý samotář. Na jídelníčku má jak ovoce, tak drobné živočichy. V tuzemsku jej spatříme rovněž v brněnské zoo. V historii byl nazýván i medvídek potos nebo originálním slovem ohonovin. V Plzni byly z čeledi medvídkovití dosud chovány dva druhy nosálů, dva druhy mývalů a v 60. letech rovněž další méně častý druh – fret kočiči. (mv)

Českou řeku obohatili nový kapr, sumec a štika

Tentokrát jde o keramické glazurované sochy z dílny Marie Videmánové. Jsou pojety realisticky s mírnou stylizací a náznakem nálady či výrazu v obličejích a mají životní velikost. Například délka štiky je 95 cm. Umístěny jsou pod největší nádrží expozice Česká řeka, symbolickým rybníkem, kde jsou chovány jejich živé předobrazy. Přivítání soch za účasti jejich autorky a přítomnosti pohádkové bytosti – larvy Najády – se uskutečnilo počátkem října. Hostem vernisáže byl Ing. Richard Havelka ze Správy veřejného statku města Plzně, jakožto představitel dlouholetého patrona expozice a celé zoologické a botanické zahrady. (mv)

Foto 3x Kateřina Misíková

Prase savanové, soused gepardů, žije od poloviny října opět v páru. Předchůdce nového samce musel být pro nevyčísitelnou diagnózu utracen v I. pololetí letošního roku. Ten současný je ročník 2018 a pochází ze Zoo Zlín. Přesto, že je prase savanové silné a nebezpečné zvíře, transport i spojení dospělých zvířat se obešlo bez problémů. (up)

Den za obnovu lesa podpořilo téměř 13 000 lidí V západních Čechách se uskutečnil v Caparticích a Novém Žďáru

V sobotu 16. října se konal druhý ročník celorepublikové akce státního podniku Lesy České republiky (LČR) s názvem Den za obnovu lesa. Po vynucené pauze v roce 2020 z důvodu opatření v souvislosti s nemocí Covid-19 se v letošním roce zúčastnilo na 13 místech po celé republice téměř 13 000 lidí. Vysázeli na 69 000 sazenic. Veřejnost tak opět dala najevo, že jí není stav našich lesů lhostejný a symbolicky podpořila pokračující snahu LČR o obnovu porostů.

V rámci Oblastního ředitelství západní Čechy se akce uskutečnila na dvou místech, a to v osadě Capartice poblíž Čerchova, nejvyššího vrcholu Českého lesa, a u obce Nový Žďár nedaleko Aše, přímo v bývalém hraničním pásmu.

Snahou lesníků bylo upozornit při Dnu za obnovu lesa na funkce, které lesní porosty plní, probudit v široké veřejnosti zájem o les a přírodu vůbec a zapojit ji do obnovy a podpory zachování lesního bohatství pro budoucí generace. Kromě prezentace své práce lesníci představili také podpůrné programy Lesů ČR. Jejich pomocí se například snaží zadržet v lesích tolik potřebnou vodu obnovou původních a budováním nových vodních ploch, úpravou drobných vodních toků. Rovněž prezentovali snahu podporovat lesní ptáky coby predátory škůdců.

Účastníci akce měli možnost dozvědět se aktuální informace o stavu našich lesů a zeptat se lesníků na otázky, které je zajímají. Byl pro ně připraven pestrý program, při němž mohli, vedle nahlédnutí pod pokličku lesnického řemesla a péče o les, na vlastní oči se podívat na práci koňského potahu při přibližování dřeva nebo si prohlédnout lesnickou techniku. V Novém Žďáru byl k vidění dokonce milíř a ukázka tradiční výroby dřevěného uhlí.

Dětem se věnovali lesní pedagogové a učili je například poznávat zvěř nebo lesní dřeviny. Jako odměnu za projevené znalosti získali odznak malého lesníka.

Kromě příležitosti strávit víkendový den v prosluněném podzimním lese měli přítomní také možnost vysadit vlastní strom, pomoci s oplocením sazenic, úklidem klestu či dalšími pracemi, které s obnovou krajiny po kalamiťě souvisejí. Za to všem, co přiložili ruku k dílu a zapojili se do obnovy lesních porostů, patří dík!

Mgr. et Bc. Jakub Štrunc

Foto Břetislav Hrabovský

Co možná o lesích nevíte

► Lesní hospodářství je nejšetnější hospodářská činnost člověka, v níž využívá přírodu.

► Lesní hospodářství jako odvětví lidské činnosti má počátky ve 13. století.

► Evropa je jediným kontinentem, na němž nedochází k úbytku výměry lesních porostů.

► Na počátku raného středověku byla střední Evropa porostlá lesem ze 70 až 75 procent. Kolonizace neobydlených oblastí, jež postupně jejich výměru snižovala, začala ve 12. století a šířila se z klášterů.

► Území ČR je ze 33,4 procent porostlé lesem a jeho výměra se soustavně pozvolna zvyšuje.

► V roce 1790 pokrývaly lesy 25 procent území současné ČR. V roce 2010 to však bylo 33 procent.

► V Plzeňském kraji rostou lesy na 40 procentech jeho území. Zastoupení smrku v nich bylo před kúrovcovou kalamiťou 55 procent.

► Historie lesa je historií lidstva a jeho potřeb: Potřeby dřeva, paliva, stavebního dřeva atd. A tato potřeba určovala druhovou skladbu lesa. A bude ji určovat i do budoucna.

► Zatímco ve většině zemí žijí lidé mořem, Češi žijí lesem. Markantním příkladem je houbaření. Naopak v některých evropských zemích se na houby prakticky vůbec nechodí. Češi jsou považováni za nejvášnivější houbaře na světě; alespoň jednou ročně vyrazí na houby přes 70 procent obyvatel ČR, což nemá ve světě obdoby a dělá z nás houbařskou velmoc. Podle České zemědělské univerzity připadalo v roce 2006 na jednu českou domácnost 8,2 kg nasbíraných hub. (ík)

Po babičce klokočí...

Kdo by tuto písničku legendární semaforické dvojice Suchý – Šlitr neznal. Vždyť patří k jejich nejznámějším a nejpopulárnějším. Kolikátá generace si ji už zpívá nebo alespoň pobrukuje... Také autor jejích slov Jiří Suchý není žádný mladík. Na podzim oslavil v plné duševní a tělesné svěžesti devadesátiny. Komu se poštěstilo a dostal se na jeho narozeninový koncert v rodné Plzni, ten se přesvědčil na vlastní oči.

Co je však ono klokočí, to už ví málokdo. Jsou to semena keře, někdy až stromu, klokoče zpeřeného. Naši předkové z nich zhotovovali modlitební růžence. Někteří autoři soudí, že klokoč zřejmě pěstovali a využívali již staří Slované, jak vypovídají archeologické vykopávky. Jisté však je, že český název dalo dřevině klotání čili chřestění zralých hnědavých tobolek ve větru. Na jejich začátku jsou bílé, silně vonné květy rozkvétající v květnu.

Klokoč zpeřený, jako jediný zástupce rodu, je teplomilný, v západních Čechách byste ho ve volné přírodě hledali marně. Divoce neroste ani v ostatních částech Čech. Poměrně početná enkláva jeho výskytu je na Znojensku a směrem ke slovenské hranici zastoupení tohoto keře v přírodě stoupá. Početněji se klokoč zpeřený neobjevuje v Čechách ani v zahradách a parcích. (eš)

Foto František Hykeš

Podzimní větvíčka klokoče zpeřeného z keře pěstovaného ve Stanici mladých přírodovědců městského domu dětí a mládeže v Horažďovicích.

Jak vypadaly divoké Brdy

Foto (repro)

Ing. František Hykeš

Foto František Hykeš

Foto (repro)

Pojďme se tentokrát podívat do Brd. Nikoliv však těch, jež byly do roku 2015 veřejnosti víceméně uzavřeným vojenským územím a od roku 2016, co zde vznikla chráněná krajinná oblast, jsou objevovány jako nová turistická dominantanta na rozhraní Středočeského a Plzeňského kraje. Přijměte pozvání do jihozápadní části Brd, již vévodí již středočeský Třemšín, turistům byly vždy přístupné a právě proto možná jsou nyní poněkud ve stínu území na sever od nich. Chybí jim, pravda, rozlehlá impozantní vřesoviště na bývalých dopadových plochách, také Padrťské rybníky jsou na druhé straně silnice č. 19 do Rožmitálu a Příbrami. Naopak je zde nejvíce připomínek původních brdských lesů. A na poměrně malé ploše je tu řada maloplošných zvláště chráněných území. Vedle toho jsou to právě jihozápadní Brdy, které přecházejí do tak malebné krajiny, jako ta s dolíky rybníků východně od Mladého Smolivce. Nebo ta, kde se lesy střídají se šťavnatými loukami a pastvinami, v nichž je občas zasazena malebná víska. Vždy alespoň s jediným stylovým roubeným brdským stavením. Toto předpolí Brd začíná podle mne u Žďáru nad údolím Úslavy a končí u Chynína v moři již skutečných brdských lesů. Záměrně nepíši předhůří, protože Brdy geograficky nejsou horami ale vrchovinou. Nemají jedinou tisícovku. I nejvyšší vrcholky končí s nadmořskou výškou pod 900 metry. Nejvyšší Tok má 865 m, Třemšín je vysoký jen 827 m. To vůbec neupírá tomuto místu, tím spíše vzhledem k jeho poloze, na zajímavosti. Nejvyšší partie vrchoviny jsou z fytografického hlediska jedinou oblastí horské květeny (oreofytika) ve středních Čechách. Pojďme si udelat exkurzi po maloplošných zvláště chráněných územích v Plzeňském kraji. Nebude to ale žádná pohodová procházka. K některým nevede turistické značení, jiné jsou plně divoké přírody. Tím spíše k nim přichází noha jen skutečných zájemců a od všech ostatních jsou ušetřena.

DOMOV RAKA KAMENÁČE

Začneme-li putování od západu, od již zmíněné silnice č. 19, jako na první natreffe na přírodní památku Hořehledy. Jižně pod obcí – ještě podbrdskou nebo už brdskou? – chrání od roku 1992 přirozeně meandrující Mítovský potok. Až do konce první poloviny 20. století bylo území

využíváno jako louka. Vzhledem k tomu, že byla silně podmáčená a musela se sekat ručně, po přechodu na velkovýrobní způsoby hospodaření zůstala bez využití a byly tady vysazeny rychle rostoucí dřeviny – vrby, topoly, olše. V současné době se zde nachází mladý pobřežní lesní porost tvořený olší lepkavou a vrbou křehkou. Každé jaro jej prozáří stovky žlutých květů blatouchu bahenního. Tok Mítovského potoka je součástí evropsky významné lokality Bradava s výskytem raka kamenáče.

TAKOVÉ BYLY DŘÍVĚJŠÍ BRDY

Vrch Kokšín při zelené turistické značce ze Spáleného Poříčí do Míšova je prvním vrcholem jihozápadních Brd v Plzeňském kraji. Přírodní rezervace zde byla zřízena na 20 ha k ochraně zbytků přirozených lesních ekosystémů, zejména na věkovitých květnatých bučin a jedlobučin. Tak vypadaly brdské lesy v dobách, než je začal člověk využívat hospodářsky a smíšené porosty přeměňovat ve smrkové monokultury. V bylinném patře roste vzácná měsíčnice vytrvalá s vonnými světle fialovými, vzácněji bílými, květy (na fotografii). Roztroušeně se objevují také lýkovec jedovatý, kyčelnice devítilístá. V korunách stromů má domov čáp černý (na fotografii).

HNÍZDÍ ZDE NEJVĚTŠÍ SOVA

Ve stejném roce jako na Kokšíně, tedy v roce 1955, byla vyhlášena přírodní rezervace Fajmanovy skály a Klenky. Podobná je i její rozloha. Účelem byla a je ochrana přirozených (reliktních) borů a jedlobučin na divokých bulízníkových skalách a sutích. Jméno dostala po spálenopoříčském purkmistrovi Janu Fajmanovi, jenž prý tuto část lesa vlastnil. Dominantní trojici stromů jsou často pokroucená borovice lesní, odolná bříza bělokora a pionýrská dřevina jeřáb ptačí. Vyrůstají ze skal pokrytých mnoha druhy mechorostů a lišejníků či řídkým podrostem borůvky a brusinky. Z ohrožených lišejníků zde byla zaznamenána např. puklérka islandská, jinak běžně rostoucí ve vyšších nadmořských výškách severských zemí. Z horských druhů rostlin se zde nachází vlhkomilná trvalka sedmikvítek evropský. Na nepřístupných místech hnízdí naše největší sova – výr velký (na fotografii). Potkáme zde bulízníkový suk, mrazové sruby i kamenná moře. Z vrcholové, ovšem hůře přístupné partie

je skromný výhled směrem k Železnému Újezdu, Novým Mitrovicím a dále ke Spálenému Poříčí. Nejvýraznější skalisko, vlastní Fajmanova skála, je však poněkud níže a jižněji. Pro lokalitu jsou typické hranáče – větší kameny vzniklé mechanickým rozpadem horniny.

Nejvhodnějším výchozím místem je lesní parkoviště za hájovnou v Chyníně při silnici ze Spáleného Poříčí do Mladého Smolivce.

BRDSKÝ PRALES

Ještě odlehlejší lokalitou je přírodní rezervace Chynínské buky rozprostírající se kolem vrcholu jediné osmistovky v jihozápadních Brdech v Plzeňském kraji – na vrchu Nad Maráskem (805 m n. m.). Starší mapy uvádějí výšku o šest metrů nižší.

Název vznikl zkromolením slova marast. Pro špatnou přístupnost zde od roku 1903 neskácela jediný strom sekera a pila. Místní nazývají proto Chynínské buky také brdský prales. Rezervaci byly vyhlášeny již v roce 1933 na výměře 14 ha. Je to tak nejstarší maloplošné zvláště chráněné území v celých Brdech! A je zřejmě zdejší nejhezčí bučinou. Patří totiž do kategorie květnatých bučin, což znamená, že na jaře, ještě dříve než se stromy úplně olistí, v ní, a to zejména na lesních světlinách po odumřelých stromech a na prameništích, rozkváčí řada rostlin, mnohdy vzácných. Přitomna je např. měsíčnice vytrvalá, vraní oko čtyřlíst, samorostlík klasnatý, mokřý střídavolistý. Místy přechází bučina – stará až 250 let – s příměsí smrku v ostrůvkovitě porosty jasanu ztepilého a javoru kleny. Častými projevy jsou vývraty a zlomy. Bulízníková skalka má v přírodní rezervaci charakter mrazového srubu.

BUKY STARÉ 250 LET

„Své“ buky má i další brdská víska Míšov. Přírodní památka Míšovské buky je od ní vzdálena asi tři kilometry. Vydáte-li se sem, čekají na vás přibližně na pěti hektarech zbytky brdské druhové chudé smrkové bučiny s dožívajícími starými buky. Stáří některých z nich je až 250 let. Podle údajů středočeské pobočky Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK) se zde nachází největší jedle bělokora v polesí; její kmen měří místy 365 cm v obvodu. Na odumírajících stromech parazituje mnoho chorošů.

Motto: Když se rozprší, stěžují si lidé, že se počasí zkazilo. Chválit jasnou oblohu v období sucha předpokládá ztrátu pudu sebezáchovy. Příroda se nám vzdálila a my více nasloucháme vzájemnému soukolí trhu a vábnice potěšení než hlasu schnoucích listnáčů. Cestovní ruch za deště utichá, ale louky i slatě děkují uklidňujícím šumem.

Roman Szpuk

Svéráz z Churáňova

Text a foto
Ing. František Hykeš

V roce 1998 se stal básník, prozaik, fotograf a výtvarník Roman Szpuk meteorologem. Na šumavském Churáňově. Na stanici, která zde byla vybudována v roce 1952 a dnes je jednou z nejznámějších u nás. „Říkám a všude píšu, že jsem pozorovatel počasí. Nemám meteorologické vzdělání. Zájem o sledování počasí si však s sebou nesu už od mládí,“ definuje své současné povolání R. Szpuk. A pokračuje: „Být pozorovatelem počasí na nějaké stanici ztracené uprostřed divoké přírody mě vždy přitahovalo. Mým snem byla Milešovka. Několikrát jsem se pokoušel tam nastoupit, ale nikdy to nevyšlo.“ Narodil se (1960) v Teplicích, kde žil do devětatdvaceti let. Toulal se po Krušných horách a Českém středohoří. A Milešovka je jeho královnou.

V roce 1989 se odstěhoval ze severu republiky na její samý západ do Vimperka. Odsud je to na Churáňov pár kilometrů. „Už nejsem Jihočechem, ale Západočechem,“ ohlašuje. „Před nedávnem jsem se přestěhoval k břehům Otavy do Rejštejna. Ale abych pravdu řekl, usilovně přemýšlím nad návratem do města. Povahou jsem samotář. Dokážu se několik dnů toulat sám přírodou, přespávat v ní, ale najednou je té samoty i na mne nějak příliš...“

Ani na Churáňov nebyl přijat na první pokus. Než se zde pracovně usadil, prošel si řadou, většinou podřadných, zaměstnání. A to přesto, že má maturitu na strojní průmyslovce a tři semestry vysoké školy ekonomické. „Dělal jsem v životě opravdu všechno možné,“ zavzpomíná: „Dělník v chemické, figuranta u geodetů, topiče, pošťáka, mám pokračovat? Když jsem byl nočním hlídačem v kravině, mělo to výhodu v tom, že jsem pak měl skoro celý den na psaní.“

V jedenašedesáti letech, má trochu obavy, zda vydrží na Churáňově až do důchodu. „Meteorologické pozorování je z velké míry zautomatizováno a digitalizace pokračuje. Stanice v Českých Budějovicích už je zcela digitální. Člověk se stává přežitkem, nahrazují ho technika a technologie. Uvidíme...“ Na pár vteřin se odmlčí a potom odhodlaně dodá: „I když si myslím, že lidský vjem nic nenahradí.“ Jako vášnivý fotograf výjimečných meteorologických a atmosférických jevů a fotolovec bouří o tom v své. Třeba, že žádná bouřka nezačíná a nekončí stejně, odlišný je její průběh.

Při setkání s člověkem, který má na svém kontě na dvacítku básnických sbírek a dalších literárních děl, by bylo krajně neslušné se nezeptat na další

umělecké plány, jak se mu vede na současném přeplněném knižním trhu. Přiznává: „Do veřejné známosti mě nepřivedly moje vlastní knihy a několik výtvarných výstav, ale až kniha Raději zešít v divočině od Aleše Palána. Kniha rozhovorů s osmi šumavskými samotáři a podivíny, z nichž jedním z nich jsem právě já.“

Řekne-li se o někom, že je darmožrout, každému je jasné o koho jde. Ale jak si vyložit slovo darmošlap či dokonce darmošlapectví? Roman Szpuk ve svém curriculum vitae píše: „Z mládí mi zůstalo i bezcílné chození (darmošlapectví) po lesích, nejraději brzy ráno či pozdě večer a v noci. S tím souvisí i můj od roku 2006 intenzivní zájem o tvorbu japonské lyriky haiku a také kreslení lesních scénérií nejčastěji přírodním uhlím, barevnými křídami a perokresbou za pomoci ptačích per.“

V případě R. Szpuka by se však dalo darmošlapectví povýšit, jeho definování zcela otočit: Darmošlapectví je sice bezcílné chození, ale s velkým ušlechtilým cílem: Tím je důvěrné poznání přírody a hluboké sebezpoznání.

Autorův dovětek: Před setkáním s Romanem Szpukem jsem se o něm snažil co nejvíce přechříst, dozvědět. Čím více jsem ho „znal“, tím více se mi vzdaloval. Proniknout do jeho nitra se mi vůbec nepodařilo ani při osobním setkání na Churáňově. Víím, za půl hodiny se člověk nedá poznat, natož vstoupit do jeho myšlení, pocitů, životní filozofie, do jeho jedinečnosti. Jenže já tehdy více prostoru nedostal. Byla to zřejmě moje vina. Třeba jsem Romana Szpuka nezaujal. Ale třeba byl naprosto autentický svojí uzavřeností do vlastního světa. Až pocit marnosti jsem měl z toho setkání. Přesto jsem za něj velice rád.

Dvě bylinky v jedné

V herbáři západočeských rostlin s „přidanou hodnotou“ má určitě své místo též **koprník štětínolistý** (*Meum athamanticum*), jež je jediným druhem monotypického rodu z čeledi miříkovité. Na horských loukách září nápadnými bílými květy. Nepřehlédnutelné jsou tím spíše, že bylina roste většinou pospolitě. Z hlediska ochrany patří mezi ohrožené druhy, ale má mezi nimi poněkud výjimečné postavení: Není ohrožen v pravém slova smyslu, chráněn je pro své omezené geografické rozšíření. Přirozeně a masově roste pouze v Krušných horách a západně navazujících Smrčinách. Lokálně ho lze u nás ještě nalézt v Děčínské vrchovině, ve Šluknovském výběžku a vzácně také v Krkonoších. Výborně zpracovaná publikace Zvláště chráněné rostliny Karlovarského kraje sice uvádí i další místa jeho výskytu

v daném regionu, ovšem s poznámkou, že sem byl zavlečen.

Jeho typickým stanovištěm jsou horské louky a pastviny, rašeliniště, okraje lesů a příkopy podél cest. Vytrvalá bylina dosahuje s květenstvím výšky 30 až 60 cm. Z válcovitého vícehlavého oddenku vyrůstá přímá, hranatě rýhovaná, chudě větvená lodyha, která je bezlistá nebo maximálně se dvěma listy. Většina listů je soustředěna v přízemním patře. Koprník štětínolistý kvete v červnu až srpnu, opylení obstarává hmyz. Celá rostlina je velice aromatická, dříve byla pěstována a v lidovém lékařství používána jako léčivka nebo k ochucení likérů a rostlinných salátů; má výraznou vůni po kopru (odsud název) a fenyklu. (zh)

Foto František Hykeš

Předsedkyně hornobělské zahrádkářské organizace Hana Vrchlavská po oba dny zodpovídala dotazy návštěvníků.

Sestupují ze svého Olympu

Jiřinky jsou bezesporu krásné květiny. Jejich obdivovatele je řadí hned za růže. Faktem je, že ke konci léta dokážou barvami a tvary květenství vykouzlit pro oči velký zážitek. A čím větší je jejich společenství, tím hlubší vjem. Přes cizí původ se brzy, co tuto jihoamerickou květinu objevila Evropa, staly symbolem českého obrozenectví. Přes všechny jejich klady a přednosti, určitě nejsou v posledních letech na vrcholu slávy. Spíše ze svého Olympu rychle sestupují. Upozornit na jejich existenci, připomenout je široké veřejnosti, to bylo cílem jiřinkových výstav na statku Lüftnerka od jejich prvního ročníku. Už tehdy nebylo z jejich pěstitelů potřeba vybírat. Vešli se tam všichni. I po té, co se přehlídka rychle rozrostla ve výstavu oblastní s dosahem do středních a jižních Čech. Už tehdy bylo jiřinkářů poskrovnu. A jak se těmto květinám věnují především starší ročníky, v průběhu let jich prakticky jen ubývalo. Na začátku v roce 2003 byl jediným vystavovatelem Vlastimil Hucl. Letos namísto exponátů ho připomínala osamocená tmavá jiřinka s černě zarámovaným textem: „Tichá vzpomínka na Vlastimila Hucla, velkého jiřinkáře z Plzně-Červeného Hrádku. Letošní výstavy jiřinek se už bohužel nedožil. Byl to právě on, kdo zde v roce 2003 tyto královny pozdního léta vystavoval jako první. Čest jeho památce.“ Přehlídku jím tak velebených květin na statku ovšem nikdy nenavštívil. Zdůvodňoval to tím, že ani na hodinu nemůže odepřít zájemcům prohlídku zahrady plné jiřinek. V nejlepších letech to byla opravdu dech beroucí podívaná. Zájemci na ni čekali v zástupech. Když v roce 2006 natáčela Česká televize v zoologické a botanické zahradě s Jiřinou Bohdalovou velký pořad o jiřinkách, jeho část vznikala též u pana Hucla. Poté, co se herečka rozpo- vídala, kolik má i v jejich létech divadelní a filmové práce a dalších aktivit, hostitel se na ni zadíval a pronesl: „Mladá paní, s vaším věkem byste mně musela běhat pro pivo.“ Strašně se tehdy urazila. Rychle se dotočily poslední záběry a všichni se vydali v nijak dobré náladě do Prahy. Že se herečka vůbec neprošla po zahradě rozkvetlé desítkami taxonů jiřinek, to se zase nelíbě dotklo hostitele.

Návštěvníci letos viděli kolekce od pěstitelů a šlechtitelů jiřinek z Průhonice, Františka Faye ze Staňkova, Petra Bohdana z Plzně-Radčic. Premiéru měly květiny od Jana Kohouta ze Štěpánovic u Klatov. Naproti tomu na seznamu vystavovatelů chyběla moderní užitkově-okrasná zahrada In Flore ze Sedlce u Žebráku. Ekonomicky nepřežila koronavirovou epidemií.

I letos jiřinkovou přehlídku doprovázela výstava vinných hroznů z vinice sv. Kláry v Praze-Tróji a od plzeňského vinaře Ing. Jana Kratochvíla. Nechyběla ani ukázka populárních kulovitých chryzantém (na fotografii). Vizitka Bečovské botanické zahrady ve zkratce představila další turistickou atrakci městečka pod svahy Slavkovského lesa. A konečně obsáhlá přehlídka ovoce od zahrádkářů v Horní Bělé na severním Plzeňsku předurčila směr a orientaci příštích ročníků. Ponesou název Zahrada podzimů. (eš)

Foto 2x František Hykeš

Lüftner rozdával pamětní listy

Letošní festival tradičních řemesel a dovedností na statku Lüftnerka, který uzavírá Slavnosti babího léta, zatímco týden před ním je otevírá výstava jiřinek a vinobraní, byl jubilejní. Nikoliv sám o sobě, na vlastní kulaté výročí si musí ještě počkat. Dvacetiny slavily záchrana statku před plánovanou demolici a otevření prvních expozic. Opravdu – moc nechybělo a toto jedinečné místo v areálu zoologické a botanické zahrady nebylo! Oslavě musel samozřejmě odpovídat i program. Vedle tradičních ukázek jako pletení košíků, kovářského řemesla a činností – třeba draní peří, výroby mašlovaček a ozdób ze šustí, či na praní v neckách, se mohli návštěvníci po několika letech podívat rovněž na práci na kolovrátku a jednoduchém tkalcovském stavu. Po oba dny vyhrávala a prozpěvovala flašinetářka, v sobotu zde vystoupil dětský folklorní soubor Plzeňáček. Především však v neděli na statek sestoupili z nebeských výšin manželé Josef a Rosálie Lüftnerovi. Sedlák jejich návštěvu mezi živými okomentoval: „Povídám své choti: Jako nejlepší hospodář na tomto lochotinském gruntu, po němž je dodnes pojmenován, by ses tam měl Lüftner vypravit a těm lidem, co se o záchranu statku zasloužili, poděkovat.“

Foto IRIS
Miroslav Volf

Pamětní listy z jeho rukou převzali duchovní otec záchranu Lüftnerky a její soudobé tváře, tehdejší provozně-technický náměstek ředitele zahrady Ing. Bohumil Souček a skupina nadšenců, s nimiž v počátcích vše realizovali. Pamětní list zaslouženě patřil rovněž tehdejší náměstkyni primátora, dnes radní Plzeňského kraje, JUDr. Marcelce Krejsové (na fotografii). Na repliku Lüftnera, že když přišel za radními se žádostí o povolení vařit na Vinicích pivo, z obav před konkurencí ho vyhodili, opáčila: „Mohu vás ujistit, že obnova statku, i když nebyla levná, měla na radnici maximální podporu.“ (hy)

Botanické zahrady bylo letos šedesát let Jména spojená s jejím zrodem

Má-li se připomenout každých pět let opakující se výročí, lze postupovat dvěma způsoby: Oprášit a poněkud poupravit, to co již bylo napsáno (několikrát napsáno), nebo se vydat cestou zajímavější a dobrodružnější: Pokusit se objevit k tématu přece jen něco nového, nebo se alespoň pokusit o novou formu. Přijměte proto připomenutí si 60. výročí otevření plzeňské botanické zahrady (neboť v roce 2021 slavila výročí vzniku nejen zoo) prostřednictvím pětice zásadních jmen.

KDO BYL NA ZAČÁTKU

S největší pravděpodobností prvním, kdo vyslovil myšlenku vybudování botanické zahrady v metropoli českého západu, byl botanik František Maloch (1862 – 1940). Nejprve s Plzeňskem (Třemošnou) a později přímo s Plzní je jeho život učitele spojen přibližně od poloviny devadesátých let 19. stol. do skončení I. světové války. A potom znovu od roku 1925 až do úmrtí.

Byl zapáleným botanikem – věnoval se sběru a určování rostlin, vytvořil rozsáhlé herbáře. Obsahují více než 25 000 položek a jsou vlastněny řadou univerzit a muzeí. Od roku 1896 až do odchodu na Slovensko věnoval volný čas rozsáhlému výzkumu flóry Plzeňska. Jím probádané území bylo ohraničeno Černošínem na západě, Brdy na východě, Vladařem na severu a Švihovem na jihu. Vedle našich cévnatých rostlin byl odborníkem i na cizí rostliny, houby, lišejníky a řasy. Botanicky zmapoval řadu území, která jsou dnes chráněná – např. Kamenný rybník či Zábělou a Háj. V něm připomíná botanikovu osobnost od roku 1951 Malochova skalka s pamětní deskou a od roku 2003 vede jeho částí naučná stezka Po stopách Františka Malocha.

Objevil a popsal řadu nových forem rostlin. Možná právě to ho přivedlo k záměru vytvořit na příhodném místě botanickou zahradu a představit v ní mimo jiné i floristickou pestrost širšího okolí Plzně.

POLITICKÁ VŮLE, VĚDECKÁ PRESTIŽ

Ještě větším propagátorem zřízení botanické zahrady byl Valentin Čoček, do roku 1941 vrchní inspektor plzeňských městských sadů. Veřejně navrhl její zřízení v roce 1951. V souvislosti s tím byl zvolen referentem okrašlovací sekce plzeňského Přírodovědeckého klubu.

Mužem, který se však o založení botanické zahrady skutečně zasloužil, byl až politik – předseda Národního výboru města Plzně Gustav Rada. Z jeho podnětu byla v dubnu 1957 ustavena Komise pro zřízení botanické zahrady v Plzni. V čele města stál v letech 1954 až 1968 a potom ještě jednou v letech nejtvrdší normalizace, kdy radnici řídil od roku 1970 do roku 1971. Takže právě normalizační politika je s jeho jménem spojována nejvíce.

Do čela komise byl jmenován biolog evropského formátu doc. RNDr. Emil Hadač, Dr.Cs. (1914 – 2003). Proč ne některý z propagátorů botanické zahrady? Odpověď je jednoduchá: F. Maloch zemřel 13. ledna 1940, V. Čoček 27. května 1953. Naproti tomu botanik, ekolog, pedagog a vědecký pracovník E. Hadač působil mezi lety 1954 až 1959 v profesně nabitém životě právě na zdejší Pedagogické fakultě.

Realizace botanické zahrady, jež začala v roce 1959, je už však plně pod taktovkou Jaroslava Vaňousky (1922 – 2007). Povoláním byl lesák, působil ve vedení západočeské pobočky Československé botanické společnosti, byl členem komise Městského národního výboru pro životní prostředí. Místem pro její zřízení se stává Kode-

tova zahrada na Lochotíně. Do konce 40. let 20. stol. jedna z nejzajímavějších zahrad svého druhu v Plzni. Na konci padesátých let, kdy zůstala bez majitele a nesla nálepku bývalého továrníckého majetku, ovšem značně zdevastovaná a významně zmenšená o prostor použitý k výstavbě hlediště gigantického letního amfiteátru. Jaroslav Kodet byl úspěšný průmyslník a obchodník specializující se na textilní výrobu a prádlo. Takže zaplatit dobrého zahradního architekta pro vybudování letní reprezentační zahrady s tenisovými kurty pro něj nebyl žádný problém. Stal se jím proslulý architekt Josef Kumpán a zahradu navrhl v klasickém stylu 20. let minulého století.

TAKÉ NEMUSELA PŘEŽÍT

Bylo dobře, že pro budoucí botanickou zahradu bylo vybráno toto místo, bývalá Kodetova zahrada, byť z ní už zbývalo víceméně jen torzo. Mnohé se ale dalo přece jen zachránit. Dalších několik podobných zahrad takové štěstí nemělo. Například doudlevecká Luftova zahrada se své záchraně dočkala teprve nedávno a zahrada majitele několika cihlen Klotze v sousedství Lékařské fakulty je prakticky už nadobro zničena. A jen na dokreslení situace si připomeňme, kdy až se dočkal potřebné údržby park s Kopeckého prameny a kdy se dostalo nezbytné péče v podobě jeho revitalizace Lochotínskému parku? Odpověď zní: S mnohalejším odstupem od otevření botanické zahrady.

Vybudování botanické zahrady právě na Lochotíně do značné míry podpořila možnost využití funkčních skleníků vedle lochtotínského pavilonu. Jaroslav Vaňousek je velice dobře znal, neboť zde od poloviny padesátých let vedl kroužky malých botaniků a přírodovědců. Skleníky byly totiž součástí Pionýrského domu. A s ním, to už byly sou-

částí botanické zahrady, musely ustoupit po polovině sedmdesátých let minulého století výstavbě čtyřproudé páteřní komunikaci spojující vznikající sídliště na Severním předměstí s centrem města.

LOMY PŘEVTLIL V PARKY

Zatímco botanické zahrady se Valentin Čoček nedožil, několikrát veřejné plzeňské parky ho přežily a jsou ozdobou města dodnes. Byla to určitě šťastná volba, když Městský úřad v Plzni přijal v roce 1919 na základě inzerátu V. Čočka do svých služeb. Doporučení mu dávala zahradnická praxe v několika zámeckých zahradách včetně císařské zahrady ve vídeňském Schönbrunnu. V roce 1924, již čtvrtým rokem ve funkci správce městských sadů, sepsal I. díl Dějin sadů města Plzně, který v roce 1938 doplnil dílem druhým. Dodnes jde o základní prameny v tomto oboru.

A které parky připomínají působení Valentina Čočka v západočeské metropoli dodnes? Určitě dva. Možná i tři, pokud byl autorem též prvotní parkové úpravy doubraveckého náměstí, dnes Habrmannovo. S jistotou je jeho dílem park v bývalých pískovcových lomech v Lobzích z roku 1933. Zajímavostí je, že přemístění stovek tun zeminy obstarala úzkorozchodná dráha. Po roce 1945 začalo místo rychle pustnout, v jeho části byly postaveny bytové domy. Lepší časy v podobě rozsáhlé revitalizace mu přinesla až doba po roce 1989.

Druhý park navržený V. Čočkem využívá taktéž bývalé kamenolomy – tentokrát Doubkovy na Košutce. Na jeho vybudování získalo město státní příspěvek na nouzové práce, což posloužilo k podpoře nezaměstnaných Plzeňanů. Park byl slavnostně předán veřejnosti v listopadu 1937. Jeho tvůrce mezi tím povýšil na vrchního inspektora městských sadů.

Roberta Bultase, ošetřovatele nosorožců indických

Na práci jsi měl, chlapče, štěstí!

Jestliže je jedním z několika mladých mužů, kteří v Zoologické a botanické zahradě města Plzně absolvovali civilní službu. Pro ty mladší a pro osvěžení paměti: Civilní služba umožňovala odvedencům, kteří odmítali z důvodů svědomí nebo náboženského výkonávat základní vojenskou službu, splnit svoji občanskou povinnost. V ČR byla uzákoněna v roce 1990 a existovala

do roku 2005, kdy byla základní vojenská služba zrušena.

„Strávil jsem zde celý jeden a půl roku,“ vzpomíná. „Za tu dobu jsem okusil všechny rajony, čili ošetřovatelské okrsky. Což bylo dobře. Někde se mi líbilo více, jinde méně. To je normální. Ale poznal jsem, co práce v zoo, práce se zvířaty obnáší. S již letitým ošetřovatelem Ludkem Zachem jsme rozjízďeli centrální přípravnou krmiv. To bylo moc zajímavé, ale značnou část té doby jsem strávil jako střídač, řečeno ošetřovatelským žargonem, mezi kopyty, tedy kopytníky. Zvlášť blízko jsem měl k velbloudům a zubrům. Hlavně díky nim jsem věděl, že ze zahrady po civilce neodejdu. Jako důkaz, že to myslím vážně, udělal jsem si chovatelské zkoušky. Zoolog Sláva Honsa mě lanoval do specializované expozice Akva tera. Ale terarijní chovy mě nijak neoslovily. Já inklinoval k velkým zvířatům. A čím složitější s nimi byla manipulace, tím větší to byla pro mne výzva. Takže, když se stavěly na konci prvního desetiletí expozice pro africká a asijská zvířata a přišel za mnou ředitel Jiří Trávníček s nabídkou ošetřovat nosorožce indické, bez váhání jsem kývl. Věděl jsem ale, že se musím na novou práci odborně připravit. Několikrát jsem byl ve Dvoře Králové, kde mají s chovem nosorožců největší zkušenosti v Evropě. Studoval jsem odbornou

literaturu, díval jsem se na různé dokumenty z jejich života v přírodě i v zoo. Nastudovat se dá v době internetu opravdu hodně. Stejně důležitá je, ne-li ještě důležitější, ovšem praxe!“

Nejen Robert Bultas, ale všichni ošetřovatelé nosorožců, byli brzy odměněni mládětem. Prvorozená Maruška přišla na svět čtyři roky poté, co s chovem nosorožců indických plzeňská zoo začala. „Nebudu zapírat,“ přiznává se ošetřovatel, „že bych si tehdejší mediální slávy neužíval. Krom toho je i tohle náplní naší práce. Zvíře znát a umět ho propagovat, a tak přenášet do povědomí veřejnosti. Navíc každý jsme nějak ješitný. Jenže to je jen ta pověstná třesinka na dortu. Navíc ani nemusí přijít. Jinak je to každodenní, fyzicky poměrně náročná práce. Služby o sobotách, nedělích a svátcích. Ale máte-li ji v srdci, naplňuje vás uspokojením, neděláte ji jen proto, že se něčím musíte živit, nepřemýšlíte za kolik dnů končí týden, jste rád, že máte takové povolání, protože je zajímavé, baví vás. Jednou bych chtěl odcházet ze zoo rovnou do důchodu. Ohlédnout se za chovatelskými výsledky a říci si: Měl jsi, chlapče, štěstí, dělal jsi práci, která tě bavila, byla blízko tvému srdci. Ne každému se to podaří. Pokud ano, měl by za to být člověk vděčný.“

(rd)

Foto Kateřina Misíková

IRIS MINIMUM PRO OCHRÁNCE A PŘÁTELE PŘÍRODY

Stromy vysázené na památku občanů Tachova zemřelých v souvislosti s covidem

Jinak než v dalších městech

„Velké počty zemřelých v souvislosti s covidovou pandemií na Tachovsku se dotkly každého. Na městském úřadu jsme si řekli, že nebudeme, jako v jiných městech, kreslit na náměstí kříže, nebo zapalovat svíčky v kelímcích od piva. Chtěli jsme, aby naše vzpomínka byla trvalejší a aby vyjadřovala také naději v lepší budoucnost. Proto se Město Tachov rozhodlo vysadit 80 stromů na památku občanů Tachova a jeho osad, kteří zemřeli v souvislosti s covidem,“ vrací se k nedávné smutné události Ilona Gonová z místního odboru životního prostředí a popisuje, co následovalo:

„Přesné počty zemřelých na covid se zjistit nedají, protože v úmrtních listech se neuvádí příčina úmrtí. Vycházeli jsme tudíž z počtů zemřelých v období od října 2019 do dubna 2020 a porovnali jsme je se statistikou mrtvých mezi říjnem 2020 a dubnem 2021, kdy pandemie výrazně zasáhla naše město a osady, jež k němu náleží. Z tohoto porovnání vyšel nárůst zemřelých oproti předchozím letům o sedmdesát čtyři. Rozhodli jsme se proto vysadit osmdesát stromů. Od začátku bylo jasné, že přímo ve městě, ani v jeho nejbližším okolí není lokalita, kam by se taková skupina stromů vešla. Takže jsme se domluvili se správcem městských lesů, že by je bylo možné vysadit tam. V blízkosti Tachova bylo na výběr několik míst, které čekaly na zalesnění po kácení stromů napadených kůrovcem. Společně s představiteli města jsme vybrali jedno z nich, jež je v příznivé docházkové vzdálenosti od Tachova a navazuje na naučnou stezku Světecký vrch, což zjednoduší návštěvníkům orientaci.

Protože jsme věděli, že stromy budou vysázeny v lese, chtěli jsme, aby na první pohled bylo zřejmé, že je v tomto prostoru něco jinak, nejde o běžnou novou výsadbu, ale že mladé stromy něco symbolizují, mají na něco upozornit. Volba tak padla na ptačí třešň. Je krásná na jaře, když kvete, zrovna tak tehdy, plodí-li. Zároveň je to dřevina, kterou je možné podle lesních hospodářských osnov v lesích sázet,“ uzavřela Ilona Gonová.

Stromy vysadili v září dobrovolníci z řad zaměstnanců města a městského úřadu. V sobotu 25. září se pak zde uskutečnila akce pro všechny, jež si chtěli připomenout těžkou dobu pandemie a zavzpomínat na příbuzné a známé, kteří zákeřnému onemocnění podlehl. Místo bylo rovněž posvěceno a byla zde umístěna pamětní deska.

(př)

Foto Jiří Krupička

Zachráněná vydra

Obrat v početních stavech této šelmy na našem území nastal s 21. stoletím

Foto Jaroslav Vogeltanz

Vydra říční, nebo také vydra evropská, se zajímavým latinským názvem *Lutra lutra*, je jediným druhem tohoto savce a vodní i suchozemské lasicovité šelmy vyskytující se na území ČR. Je zastoupena v Evropě, na velkém území Asie a v některých částech severní Afriky. K životu potřebuje čisté vodní toky a plochy bohaté na potravu a hustě zarostlé pobřežní vegetací. Nalézt ji lze též v mořských pobřežních vodách, vždy však musí mít pravidelný přístup k sladké vodě, tedy k ústí řek. Na západní polokouli žije jí příbuzná vydra severoamerická (kanadská), která je té „naší“ v mnoha ohledech podobná.

Vydra říční je velká od 90 do 135 cm, přičemž zploštělý ocas měří 35 až 45 cm. Při plavání jí slouží jako kormidlo. Hmotnost začíná na třech a končí zpravidla na 15 kg. Samci bývají robustnější. Dlouhé štíhlé tělo s malou zploštělou hlavou nesou krátké pětiprsté končetiny opatřené tuhou plovací blánou. Ta je patrná i na stopách otisknutých v blátě. Přední stopa je dlouhá do sedmi cm, zadní až devět cm. Nosní a ušní otvory jsou vybaveny kožními záhyby, které se mohou při ponoru zcela uzavřít. Ze všech lasicovitých šelem je tak vydra nejlépe přizpůsobená k životu ve vodě. Ačkoli v ní tráví většinu času, není jako jeden z mála vodních živočichů vybavena tukovou vrstvou. Ve srovnání s jinými savci má poměrně vysoký metabolický výdej.

Vydří srst je krátká, lesklá, na hřbetní straně kávově hnědá, na spodku světlejší. Pod vodou se zdá být vlivem vzduchových bublinek v ní uchycených stříbřitá. Na jednom centimetru čtverečním kůže roste až 50 000 chlupů (podle některých zdrojů dokonce i více). Celé tělo je tak pokryto asi 150 – 200 miliony chlupů. Právě kvůli „bohatému“ kožichu je vyhledávaným kožešinovým zvířetem. Díky této tělesné pokrývce dokáže žít též v chladnějších vodách; v zimě ji nevadí ani téměř nulové teploty. Navzdory sezónním teplotním změnám je složení srsti stále stejné. Tělesná teplota kolísá v rozmezí od 35,9 °C do 40,4 °C. Vstoupí-li zvíře do studené vody, za hodinu se její tělo ochladí o pouhých 2,3 °C.

HLAVNÍM PREDÁTOREM JE ČLOVĚK!

Vydra říční žije po většinu roku samotářsky, a to zejména samec. Pohlaví se aktivně shledávají pouze v období námluv. To i společně loví obživu. Rodinné skupinky tvoří jediné samice s mláďaty. Rozmnožování se děje nejčastěji od února do července, dojit k němu může ale prakticky kdykoli během roku. K páření obvykle dochází ve vodě, a to opakovaně po dobu dvou až třech dnů. Délka březosti je přibližně 60 dní. V jednom vrhu bývá od jednoho do pěti mláďat – většinou však dvě. S věkem matky počet potomků roste. Ti se rodí v noře a jsou slepí, bezzubí a porostlí

jen jemnou šedou srstí. Jejich hmotnost kolísá mezi 99 a 122 gramy. První dny jsou vydříčky velmi zranitelné a matka je proto udržuje v teple. Oči se jim otevírají maximálně po 35 dnech při hmotnosti 700 – 800 g. Kojena jsou přibližně 10 týdnů. Poté se už odváží do vody, kde se postupně učí plavat a lovit. U matky se drží nejméně pět až šest měsíců, nežídka ale až jeden rok. Pohlavní zralosti dosahují mezi druhým až čtvrtým rokem života. Mladé vydry se nechají poměrně dobře ochočít. V péči člověka se mohou dožít věku i přes 20 let. V přírodě je to podstatně méně. V našich podmínkách je jejich průměrná stáří jen 3,5 roku. Přitom dospělci nemají, minimálně v Evropě, prakticky žádného přirozeného nepřitele. Většinou se nacházejí na vrcholku potravního řetězce. Jedinou hrozbou je tak člověk, který do života vyder zasahuje jednak úmyslně (lovem pro kožešinu či pronásledováním kvůli škodám na rybách), či nepřímo – znečišťováním vod, fragmentací stanovišť. Druh vykazuje poměrně vysokou úmrtnost; asi 42 proc. mláďat přežije první rok života, 33 proc. druhý rok života a jen 25 proc. jedinců žije déle než dva roky.

Vydra říční se živí hlavně rybami, pokud však nejsou k dispozici, nepohrdne ani jinou potravou. Na lov se vydává především za soumraku či při úplné tmě v noci. Za jeden den dokáže zkonsumovat až jeden kilogram potravy, za týden tedy kolem čtyř i sedmi kilogramů ryb. Menší kořist spořádá okamžitě ve vodě, naproti tomu s větším úlovkem se odebere na souš. Malé ryby požírá celé, u větších nepozře obvykle hlavu a hřbetní ploutev.

S každým rokem věku se na zubech, jichž je 36, vytváří tenká přírůstková linie, podle níž se může určit stáří zvířete.

POZOR, ZDE JE MŮJ PROSTOR!

Samec je vysoce teritoriální, lovný revír zaujímá až 30 km vodního toku. Velikost teritoria je značně proměnlivá a záleží na hojnosti potravy, kvalitě a rozlehlosti vodního toku nebo vodní plochy. Své území si střeží proti jedincům stejného pohlaví. Samice nebývá tak agresivní a její teritorium bývá znatelně menší. Mladí samci většinou žádné revíry nemají a putují mezi cizími. Vyhybají se ale těm, kde žijí samice s mláďaty. Během jedné noci urazí i více než 10 km. Hranici svého území si vydra značí trusem. Jde o mastný, sladce páchnoucí, černohnědý až 10 cm dlouhý exkrement protáhlého tvaru se zbytky rybích šupin nebo kůstek. Pomocí výkalů také komunikuje s jinými vydrami. Trus je jakousi vizitkou: Signalizuje obsazenost území, pohlaví nebo třeba pohlavní zralost. Dalšími dorozumívacími prostředky jsou moč, výměšky análních žláz nebo zvuky – obvykle pískání, vrčení či kňučení.

Vydry říční si vyhrabávají poměrně dlouhou noru s doupětem v hlinitých březích nebo pod

kořeny stromů. Vchod do ní bývá často pod vodní hladinou. Tím se stává bezpečnějším. Zabírají ale také cizí nory po jezevci, králíkovi nebo lišce. V nepříznivých podmínkách, např. je-li větší mráz, vylézají z nory jen zřídka. Při svých potulkách se mohou dostat poměrně daleko od vody. Nejvyšší „cestovatelskou“ aktivitou oplývají na jaře nebo na podzim, kdy se toulají po širokém okolí. Nejčilejší jsou po setmění, tedy za soumraku nebo v noci, a dokážou urazit velkou vzdálenost po souši. Často přitom umírají na komunikacích po střetu s motorovými vozidly. Sběr uhynulých jedinců na území ČR dokládá, že nejvíce vyder je nacházeno právě na silnicích. Bývá to kolem 80 procent z celkového počtu nalezených jedinců.

Vydra říční je skvělý plavec a potápěč. Pod vodou vydrží déle než pět minut – obvykle se ale vynoří během jedné minuty. Bez jediného nadechnutí zvládne uplavat až 400 metrů. Při výpadu za kořistí se pohybuje rychlostí od sedmi do 15 km/h, obvykle však plave rychlostí 2,25 – 4 km/h. Ponořit se dokáže až 10 metrů, nejčastěji se ovšem pohybuje pod hladinou a do hloubky třech metrů. Protože má plochou hlavu, jsou nozdry, uši a oči umístěny v jedné linii a při plavání tak využívá všech smyslů současně. I díky tomu jí stačí vystrčit jen malý kousek hlavy, aby zjistila, co se děje nad hladinou. Navíc je vybavena citlivými hmatovými vousy (tzv. vibrisy), a to nejen okolo čenichu, ale taktéž nad očima a na krku. Problém jí tak nečiní zorientovat se v kalné vodě nebo při prolézání nor.

KRITICKÉ 20. STOLETÍ

Podle Červeného seznamu IUCN je vydra říční globálně téměř ohrožený druh a populace je hodnocena jako ubývající. Ve 20. století byla silně pronásledována člověkem. V ČR je zvláště chráněna jako silně ohrožený druh. Podle závěrů odborné konference uskutečněné v roce 2020 v Hradci Králové se zde vyskytuje v počtu mezi 7 000 až 8 000 jedinců. Přitom v 70. letech minulého století tady přeživalo pouze okolo 170 vyder. Ovšem v roce 2000 to bylo odhadem už 700 až 800 jedinců a na konci prvního desetiletí nového století to mohlo být pravděpodobně již více než 2 000 zvířat a počet stále stoupal. Nejhojněji je rozšířena na Plzeňsku, Šumavě, v jihočeské pánvi, na Českomoravské vrchovině, vzácnější je naopak na Ohří nebo na Moravě.

V plzeňské zoo jsou vydry k vidění od roku 2008, od premiéry expozice Česká řeka pod statkem Lüftnerka. Jsou miláčkem návštěvníků. Roztomilá podívaná je na ně zejména při krmení. Údiv přihlížejících vyvolává, pokud jim ošetřovatel místo rybek hodí několik kuliček vína. Masožravé zvíře a rostlinná potrava? A jak si na nich pochutnávají. Sice v literatuře se o tom příliš nepíše, ale i v přírodě si dají vydry občas kvůli trávení nějakou bobulku. Většinou to bývají třešně ptačky, plody střemchy hroznovité nebo krušiny olšové. (kola)

Písek a zase písek a také borové lesy

Ing. František Hykeš, Ing. Zbyněk Sevelka

Foto František Hykeš

Záhorie, česky Záhoří, je v okolí Malacek malou Afrikou na Slovensku. K jejímu objevení stačí odbočit z bývalé federální dálnice mezi Kúty a Malackami a netrefit se zrovna do ostrých střelb ve zdejším vojenském výcvikovém prostoru. Jenže těch, co tak učiní asi mnoho není. Na tuto výjimečnost je nic neupozorňuje, zdejší krajina není z auta nijak turisticky atraktivní.

Pár minut po přejezdu hranice nás vítá slovenské ministerstvo zdravotnictví a děkuje nám, že jsme respektovali a splnili všechna jím předepsaná proticovidová opatření. Jedeme poměrně zvolna po staré silnici směřující ke slovenskému hlavnímu městu, prohlédneme si krajinu, již chceme věnovat následující tři dny. Míjíme okresní město Malacky, které se nám stane pro poznávání tohoto kraje základnou, a směřujeme rovnou do nedalekého Plaveckého Štvrtku, dočasného hlavního sídla Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Záhorie. Na výměře 275 km² byla vyhlášena v roce 1988. A stala se první nížinnou CHKO na Slovensku. Rovina je všude kolem nás. Dozvídáme se, že s naším příštím průvodcem Rudolfem Jurečkem se musíme sejít v Malackách. Adresu se nám ale nedaří najít. Stejně bychom na ní nikoho nenašli. Telefon jen vyzvání. Namísto podvečerní procházky po městě usedáme k počítači a snažíme si připravit zítřejší program sami. V češtině jsme si všechny informace o Záhoří, respektive Borské nížině, nastudovali již doma, slovenské zdroje ale snad budou bohatší.

Ráno se s Rudolfem Jurečkem setkáváme na živo. Patří mu jedna kancelář v chátrajícím domku, jehož interier připomíná spíše sklad a dílnu. V Plaveckém Štvrtku jsou ochránci v podnájmu. Prostě, říkají-li, že podmínky, jaké mají oni a jaké mají jejich čeští kolegové, jsou absolutně nesrovnatelné, vůbec nepřehánějí. Oblast nemá jediný vlastní propagační leták. Chce-li nám dát slovenský ochránář alespoň něco tištěných základních dat o Záhoří, musí zajít do městského informačního centra.

Až nakrmí – k ostatním úkolům má na starosti ještě záchrannou stanici handicapovaných živočichů – vyrazíme společně do nejzajímavějšího místa vojenského výcvikového prostoru. Kam se máme podívat ještě, nám vysvětlí, popíše, ale jet už budeme muset sami. Moc se omlouvá, ale neví kam dřív skočit. Na správu je pár lidí a úkolů je stále víc.

Kousek za městem vjíždíme do borového lesa. Bude nás provázet prakticky celý den. Proto tato část rozlehlé Záhoříské nížiny dostala jméno Borská. Začátek Vojenského výcvikového prostoru (VVP), slovensky obvodu, Záhorie prozrazuje zápora u silnice. Je nahoře, prostor je pro veřejnost bez jakéhokoliv povolení přístupný. Až na výjimky. Jednou z nich je právě lokalita, kam míříme. Rudolf Jureček tam má nafotografovat nedávno vypuštěnou skupinu syslů. Tak nás bere s sebou.

Vojenský prostor je cvičištěm už od 20. let 20. století. Nejdříve zde byla letecká střelnice.

K ní záhy přibyla střelnice dělostřelecká. Tu využívala také plzeňská Škodovka, v té době největší středoevropská zbrojovka. Za II. světové války tady nacvičoval Wehrmacht tažení do Afriky. Na počátku 90. let se tu měla podle nepotvrzených informací připravovat americká armáda na operaci Pouštní bouře. Poválečná podoba prostoru nese letopočet 1951. V roce 2012 bylo do té doby prakticky zakázané území částečně zpřístupněno veřejnosti. Jeho současná výměra je 27 650 ha. Úplný klid zbrání zde rozhodně nenastal. Funkční je dělostřelecká a raketová střelnice, cvičné bomby padají nejen ze slovenských, ale také amerických a francouzských letadel. Pozemní vojsko se tu připravuje na zahraniční mise. Právě zde se odehrávala příprava na rallye Dakar.

Cesta se lomí v ostré zatáčke. Co spatříme za ní, bere dech. Takovou krajinu jsme ještě neviděli. Nemůžeme se vynadávat. Písek, hodně písku, i několikametrové písečné duny, hluboké koleje od vojenské techniky, osamocené stromy, většinou duby, spousta suchomilných a pískomilných květů, na nich se vyhřívající a nektar sající motýli. To vše na panorama strmě se vypínajících Malých Karpat. Fascinující podívaná. A současně apokalyptická krajina. Nic výstižnějšího jí nemůže být symbolem, než torzo tanku. Iluzi jiného světa kazí jen zpoza korun stromů na horizontu vystupující mohutná cementárna v Rohožníku. Děkujeme syslům, že nevylézají z nor a my se můžeme nasýtit touto neuvěřitelnou krajinou a také se po ní projít. Jen se musíme podívat častěji pod nohy, na co právě šlapeme...

Při návratu k autům nám průvodce vykládá, jak bohatá je lokalita na vzácné ještěrky zelené. Nikde jinde na Záhoří jich nežije tolik jako tady. Má odsud stovky jejich fotografií. Zajímavé jsou tím, že některé jsou zbarveny přes sytou zeleň až téměř dočerna.

Před auty se zastavujeme u skupiny křovinatých trnovníků akátů. Všechny mají těsně nad zemí oloupaný několik centimetrů vysoký pás kůry. „To je náš boj s těmito rozpínavými vetřelci do naší přírody. A úspěšný,“ pochlubí se slovenský průvodce. „Kousek kůry ponecháme, snaží se dál růst, ale tím víc se vysilují, až dřív nebo později zahynou,“ vysvětlí a dodá: „Původní zdejší krajina vypadala úplně jinak. Tvořily ji písečné přesypy s ostrůvky zeleně, hlavní dřevinou byl dub. Zalesnění borovicí je umělé, datuje se z let po konci třicetileté války, tedy z období po roce 1648. Mělo spoutat zdejší pohyblivé písky a na zalesňování se podíleli francouzští

lesníci. Území vojenského prostoru je porostlé borovými lesy ze 72 procent.“

Nazítí vyrazíme do západní části CHKO, k řece Moravě. Od Gajar jedeme podél protipovodňové hráze z počátku tohoto století. Její úbočí je ta nejpestrobarevnější květná louka. Pestřejší už snad ani nemůže existovat. Původně to byla zřejmě cyklotrasa podél Moravy, napovídá tomu několik hodně zašlých informačních tabulí. Co chvíli zastavujeme. Krajina je to sice jednotvárná, ale naprosto uklidňující. A takřka bez lidí. Kdoví, jestli jsme se potkali dohromady s pěti cyklisty.

Jdeme se podívat za umělý val u řeky Moravy. Prozatím teče bezlesím, ale nebude dlouho trvat a proti proudu nabídnou i lužní les. Jsou to právě lužní lesy, které patří k nejhroženějším biotopům střední Evropy. Přitom jejich význam je pro přírodu nezastupitelný. Poblíž obce Malé Leváre nás zastavuje dopravní značka zákaz vjezdu. Respektujeme ji, přestože dodatková tabulka vjezd služebními autům povoluje. Takže bychom mohli pokračovat. Bereme ale zřetel na čas. Hodinky už ukazují pozdní odpoledne. Na tachometru je pár desítek kilometrů a on to byl bezmála celodenní výlet...

Další den se vydáváme prozkoumat několik maplošných zvláště chráněných území a meandry říčky Rudavy. Přírodní rezervace Bezedné je vzácnou ukázkou mokřadních původních společenstev. Je hnízdištěm vodního ptactva a domovem řady chráněných rostlin. Je v péči vojenských lesů a statků. Patrně je to na první pohled. Stojí u ní odpočívadlo pro turisty a hlavně nechybí informační tabule. U chráněných území ve správě CHKO chybí obojí.

K Rudavě, přítoku Moravy, zamíříme u obce Studienka. Cesta nudným borovým lesem je, tím více za horka, nesmírně fádni a ubíjející. Říční údolí za těch několik kilometrů chůze sice stojí, ale ten návrat zpátky... Alespoň kdyby rostly houby...

Projíždíme celou Borskou nížinu a východním obloukem se vracíme do Malacek. Symbolicky se dotýkáme Malých Karpat, které daly této nejzápadnější části Slovenska název.

Cestu domů volíme přes Hodonín, přes severozápadní Záhorie. Je o dost jiné než jeho jihozápadní část. Záhoříská nížina zde stoupá do nadmořských výšek vrchoviny, přesto je to převážně bezlesá, zemědělská krajina. U Skalce se těšíme, že se podíváme na záhoříské vinohrady, jak vypadají slovenské vinné sklípky. Vždyť Skalický rubín je pojem. Kdoví, kde se stala chyba, ale nepotkali jsme jedinou vinici. Když jsme se jich dočkali, byli jsme už na druhé straně hranice, na Moravě.

Řemeslo má zlaté dno

Snad žádná předchozí soutěž neměla takovou odezvu, jaké se těší tato, jejímž základem jsou soutěžní naučné stezky z víkendového a svátečního programu v zoologické a botanické zahradě. Bude tomu i tentokrát, když vás necháme projít řemeslnou naučnou stezkou?

- 1 Kolovrátek, správně kolovrat, je dnes známý prakticky jen z pohádek. Dříve to byl ale důležitý nástroj k:** **A:** pletení rukavic a šál; **B:** tkaní koberců; **C:** spřádání lnu a dalších rostlinných a živočišných textilních vláken
- 2 Došky a šindel je název pro historickou střešní krytinu z:** **A:** dřeva a slámy; **B:** slámy a dřeva; **C:** z páleného jílu a drčené slámy
- 3 Tradičním materiálem pro pletení košíků je:** **A:** lískové proutí; **B:** topolové proutí; **C:** vrbové proutí
- 4 Vlna, jakožto důležitá textilní surovina, se získává:** **A:** je umělého původu; **B:** z buničiny; **C:** stříháním ovcí
- 5 Na statku Lüftnerka v Zoologické a botanické zahradě města Plzně se koná jednou ročně festival tradičních řemesel a dovedností. Je to:** **A:** v létě; **B:** na podzim při Slavnostech babího léta; **C:** už se pro nedostatek řemeslníků nekoná

Odpovědi zasílejte na adresu: hykes@plzen.eu, (nezapomeňte uvést poštovní adresu) nebo: Zoo a BZ m. Plzně Pod Vinicemi 9 301 00 Plzeň a těšte se na zajímavé ceny spojené s přírodou!

Výherci z 1. čísla časopisu IRIS, ročník 2021: Alena Krňoulová, Žákava; Ing. František Krejčí, Mariánské Lázně; Květa Bambasová, Strakonice; Kristýna Hlavatá, Karlovy Vary; Škardovi, Zruč-Senec.

Správné odpovědi na soutěžní otázky: 1/ pranostika říká: Na Nový rok o slepičí krok; 2/ nejčastějším hostitelem jmelí bílého je u nás borovice; 3/ globální klimatické změny přičítají vědci zvyšujícímu se obsahu skleníkových plynů v ovzduší; 4/ modřín by nebyl hezkým vánočním stromkem, protože na podzim shazuje jehličky; 5/ podle lidového rčení má na Hromnice vrznout skřivan.

Výherci z 2. čísla časopisu IRIS, ročník 2021: Michaela Bernhardsen, Plzeň; Alexandra Mentlová, Chotkov; Vladimír Fiala, Praha 8; Magda Demeterová, Chotkov; Barbora Chaloupková, Kostelec.

Správné odpovědi na soutěžní otázky: 1/ nejčastěji se vyskytující typem lesa na světě je tajga; 2/ v ČR má v lesích největší zastoupení smrk – přibližně přes 52 proc.; 3/ kůrovec se správně jmenuje lýkožrout smrkový; 4/ jedlová šiška se rozpadá na stromě; 5/ srnčí říje probíhá uprostřed léta a samice je březí 40 týdnů. **Všem výhercům blahopřejeme!**

ZAJÍMAVOST IRIS

Teritoriální volavky

Vracel jsem se z jižních Čech. Nechtělo se mi táhnout za kamiony, a tak jsem zvolil silnici přes Mladý Smolivec a Spálené Poříčí. Drobně přišlo a viditelnost snižovala ještě podvečerní mlha. Asi v polovině cesty mezi Lnář a Mladým Smolivcem se objevilo na louce kousek od silnice cosi bílého. Zprvu jsem to pokládal za balíky senáže, jenže bylo jich nějak mnoho. Jak jsem se k nim přibližoval, bylo zřejmé, že se bílé body po louce loudavě pohybují. Když byly ještě blíže, měl jsem jasno: Jsou to volavky bílé! Wikipedie uvádí, že se na jednom místě vyskytují obvykle v sedmdesátihlavých hejnech. Nevím, zda jich bylo tolik, ale se skupinou přes cestu k nedaleké osadě uhej. Zastavil jsem na okraji louky, abych si tu krásu prohlédl zblízka. A litoval, že je počasí, které neumožňuje fotografovat. Předpokládal jsem, že poměrně velké auto je vyplaší, že se zvednou od země a pohled bude úchvatnější. Až na několik jedinců, kteří metr dva popočetli, odkráčeli, se nenechaly vůbec vyrušovat. Za chvíli projel po cestě od nedalekých stavení linkový autobus. Ten už obě hejna přiměl vzlétnout. Sotva přešel, ptáci šli opět k zemi. Zajímavé bylo, že jediná volavka nepoletěla do druhého hejna. A protože právě po té cestě vede hranice mezi Plzeňským a Jihočeským krajem, jednalo se zřejmě o přísně teritoriální volavky.

František Hykeš

Přehled akcí, kdy vám zoologická a botanická zahrada nabídne v roce 2022 víc než jen zvířata a rostliny

1. ledna: Jak na Nový rok, tak po celý rok – tradiční slevová akce pro první návštěvníky v novém roce

7. – 13. února: Dětský denní tábor o jarních prázdninách na Lüftnerce

27. února: Český rok na vsi – Rozpustilé vyhánění zimy s průvodem masek z Vinic do středu města, s topením Morany a se soutěží Plzeňský koblížek – odpolední program

19. března: Otevírání České řeky, vítání jara a probouzení lesa – celodenní soutěžní program na počest nového jara (nositelé rybích jmen mají zvýhodněné vstupné)

2. dubna: Ptačí sobota – celodenní naučné soutěžní program k Mezinárodnímu dni ptactva (nositelé ptačích jmen mají zvýhodněné vstupné)

15. – 18. dubna: Oslava Velikonoc na statku Lüftnerka – celodenní akce s rozšířeným kulturním programem

23. dubna: Plzeňský Den Země – ekologicky zaměřený celodenní naučný soutěžní program

30. dubna: Český rok na vsi – čarodějnické odpoledne na statku Lüftnerka (návštěvníci v čarodějnickém vstup zdarma)

1. května: MAY DAY pro ochranu přírody – celodenní program

Folklorní odpoledne pod staročeskou májkou na statku Lüftnerka

14. – 15. května: Dny japonské kultury – celodenní program

18. června: Budiž léto pochváleno – pohádkovou stezkou do léta – celodenní program

25. června: Adie školo, hurá na prázdniny – celodenní soutěžně zábavný program
Červenec: 1. a 2. běh letního dětského příměstského přírodovědně zaměřeného tábora Deset dnů s kamarády ze zoo

Srpen – poslední týden: 3. běh letního příměstského tábora na Lüftnerce

27. srpna: Ahoj prázdniny, je tu opět škola – celodenní soutěžně zábavný program

1. září: Bosou nohou – zoo všemi smysly

10. – 11. září: Slavnosti babího léta na Lüftnerce s výstavou Zahrada pod zimu – celodenní program

17. – 18. září: Festival dobových řemesel a činností k užítku i potěše STA-TEK 2022 – celodenní program

24. září: Hravý podzim – Běh Kilometrovkou po šesti – odpolední rekreační běh se čtyřnohými miláčky o ceny a nabídkou velkého psiho programu
Světový den nosorožců – odpolední tematický program s naučnou stezkou

28. září: Hravý podzim – Přes tři světadily za medvědy – celodenní svato-václavský soutěžní program v afrických a asijských expozicích a u výběhů medvědů

8. října: Hravý podzim – Zvířecí sobota s velkým srazem plyšových zvířátek – odpolední soutěžní program

konec října – charitativní podvečerní běh o život s Rozběháme Česko – běh zahradou na podporu záchranných projektů

29. října: Strašidelná zoo a Mezinárodní den lemuru – podvečerní program

26. listopadu: Odpolední adventní tvůrčí dílna na statku Lüftnerka na téma zdobení adventních věnců

3. prosince: Čertovské odpoledne na statku Lüftnerka s mikulášskou nadílkou a ukládáním medvědů k zimnímu spánku

10. prosince: Rozsvěcení vánočního stromu na statku Lüftnerka s kulturním vystoupením – odpolední program

17. prosince: Živý betlém na statku Lüftnerka – odpolední program

24. prosince: Nadělte zvířátkům do jesliček, chyťte si zlatou ryбку, vánoční soutěžní naučná stezka, Vánoce u šimpanzů – dopolední program

31. prosince: Silvestrovský dopolední soutěžní program – chyťte si zlatou ryбку, silvestrovská stezka o ceny, po poledni přivítání symbolického poledního návštěvníka roku 2022

1. ledna 2023: Jak na Nový rok, tak po celý rok – tradiční slevová akce pro první návštěvníky v novém roce

Změna programu vyhrazena.

*Děkujeme všem našim
zákazníkům i obchodním
partnerům za spolupráci během
uplynulého roku, zároveň přejeme
poklidné Vánoce strávené v kruhu
rodinném a do nového roku
především pevné zdraví, štěstí a
teplou pohodu.
Vaše Plzeňská teplárenská.*

ZOOTRHY PLZEŇ 2022

9 až 12 hodin

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ ELEKTROTECHNICKÉ PLZEŇ, VEJPRNICKÁ 56

**16.1. (neděle), 12.2., 12.3., 10.4., 14.5.,
12.6. (neděle), 30.7., 17.9., 15.10., 12.11., 10.12.**

Prodej, nákup a výměna terarijních živočichů, exotických
rostlin, krmiv, chovatelských potřeb a literatury.
Jejich přejímka od 6 do 9 hod. Cena stolu 100 Kč.
Rezervace: 777 578 676

Návštěvníkový servis

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA MĚSTA PLZNĚ

Otevřeno denně listopad – únor od 9 do 17 hod. (pokladny do 16,30 hod.)

březen – říjen: 8 – 19 hod. (pokladny do 18 hod.)

Vstupné: dospělí 190 Kč, zlevněné 140 Kč.

Rodinné vstupné: dva dospělí + dvě děti 620 Kč.

Dva dospělí + tři děti 730 Kč.

Děti do tří let vstup zdarma. Parkoviště 80 Kč.

Dinopark je v období listopad až březen uzavřen.

Roční permanentky Zoo a BZ – rodinná (dva dospělí + dvě děti) 2 500 Kč,
(dva dospělí + tři děti 2 800 Kč)

V pondělí senioři v Zoo a BZ 30 % sleva!

Psi do Zoo a BZ přístup nemají!

AKVA TERA Palackého ul. č. 5

Denně od 10 do 19 hod., vstupné: dospělí 60 Kč, zlevněné 40 Kč.

Permanentka – plnohodnotná 180 Kč, zvýhodněná 120 Kč.

Poslední vstup v 18,30 hod.

Pro opakované návštěvy Zoo a BZ
i AKVA TERA využijte výhodných permanentek!

Zoologická a botanická zahrada města Plzně

Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň, tel.: 378 038 325

<http://www.zooplzen.cz> e-mail: zoo@plzen.eu

Aktuální kulturní akce také na: www.iris-zooplzen.cz

facebook: Zoo Plzeň, Sdružení Iris

Zoologická a botanická zahrada města Plzně, Sdružení IRIS,
redakce časopisu IRIS děkují všem návštěvníkům, věrným
přátelům, čtenářům za projevený zájem, všem kmotrům
zvířat a sponzorům za poskytnutou podporu.

Velké poděkování si zaslouží distributoři
časopisu IRIS v Plzeňském a Karlovarském
kraji i v dalších místech.

Ocenění patří:
Plzeňskému kraji
statutárnímu městu Plzeň
generálnímu partneru zahrady Plzeňské teplárenské, a. s.
VODÁRNĚ PLZEŇ a.s.
Autocentru Šmucler Plzeň

Aeroklubu Plasy
American Chance Casinos Česká Kubice
BB Pressu media – Vašemu regionu
Cestovní kanceláři BUSTOUR Foltýnová
EURONOVÉ GROUP Plzeň
Grafickému studiu a reklamní dílně Bílý slon
Krajské knihovně Karlovy Vary
Lesům ČR – oblastnímu ředitelství západní Čechy
Majiteli s. r. o. NARCIS Plzeň Ing. Františku Bittenglovi
Nadaci 700 let města Plzně
NAVA Tisku spol. s.r.o.
Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje
Veterinární klinice RPVET Plzeň MVDr. R. Protivý
Zahradnictví MILT a GROSS Plzeň

Tři sta pětadesát spokojených a úspěšných dnů
v roce 2022 přeje všem návštěvníkům, přátelům,
sponzorům, kmotrům zvířat, spolupracovníkům,
čtenářům a distributorům časopisu IRIS Zoologická
a botanická zahrada města Plzně společně s redakcí.

Zůstaňte nám věrní i v novém roce!

Jak získat časopis Iris

Časopis si je možno předplatit formou úhrady poštovního. Poplatek za poslá-
ní čtyř čísel činí 100 Kč. Pokud si chcete čtvrtletník IRIS předplatit, kontaktujte
nás na e-mailu: zoo@plzen.eu, nebo na telefonu: **378 038 303**, případně
poštou na adrese: **Zoo a BZ Plzeň, Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň.**

Bezplatně lze časopis získat v jeho distribučních místech:

V **Plzni** na adrese vydavatele, v Akva tera v Palackého ul. 5 a dále na radnici,
v městském informačním centru na nám. Republiky, v podatelně Krajského úřa-
du Plzeňského kraje, v Národním pedagogickém institutu ČR v Čermákově ul.
18, ve Studijní a vědecké knihovně PK a na obvodních úřadech Plzeň 1 až 4.
V **Karlovy Varech** na Krajském úřadu Karlovarského kraje, magistrátu měs-
ta, v Národním pedagogickém institutu ČR v Západní 15 a ve Stanici mladých
přírodovědců ve Staré Roli. V **Chebu** v Domě dětí a mládeže Sova.

Časopis lze získat také ve většině střediskových knihoven v Plzeňském
a Karlovarském kraji a dále v informačních centrech v Klatovech, Rokycanech
a Rožmitále pod Tř., v sídle Svazku obcí Blatenská v ul. Na Tržišti/Spálená a na
odboru životního prostředí MěÚ Strakonice v ulici Na Stráži.